

Maironis

PAVASARIO BALSAI

AČIŪ TAU, VIEŠPATIE

Ačiū Tau, Viešpatie, jogei mylėdamas
Sergėjai mano gyvenimo rytą:
Argi tai sykį per daug patikėdamas
Bėgau į tinklą, gudriai užrazgytą!
Žūti neleido tik šventas tikėjimas,
Tėviškas Tavo Apveizdos budėjimas.

Sielą, suvargintą žemės kelionėje,
Žadinai „sursum“ stebėtinais tonais;
Dainiumi pašaukei savo malonėje,
Menką paskaitęs su dvasios valdonais;
Ir iškentėjusioj mano krūtinėje
Meilę įžiebei šalies begaliniąją.

Kuo už Apveizdą, už giesmę galingąją
Beatsilyginau? Tau suvartojau?
Skambančią giesmę ir širdį jausmingąją
Argi ne kryžkeliais kartais aikvojau?
Kaltas! Bet teisi taip daugel kentėjusį,
Tavo gerybėje viltį padėjusį!..

TAIP NIEKAS TAVĘS NEMYLĖS

Jau niekas tavęs taip giliai nemylės,
Kaip tavo nuliūdęs poeta!
Ar kas ir kančių tiek pakelti galės
Tiktai dėl tavęs, numylėta?

Kiek ašarų jam išriedėjo griaudžių,
Kiek syk kaip žvaigždė sidabrinė
Per kiauras naktis nesumerkė akių,
Kai uždegei jauną krūtinę!

Kas suteikė tau, numylėta-graži!
Tą įstabią, slaptąją galią,
Kuria į dausas jojo dvasią neši;
Vėl dega jam norai atšalę!

Daug žemės puikių ir gražių dukterų
Jo širdį pavergti norėjo:
Dėl dainų žiedų, dėl eilių įkvėptų
Ir auksą, ir vardą žadėjo.

Tau puikūs pečių neapsupo šilkai,
Tu proto netemdai gražybe,
O tu tik viena širdies raktą radai
Skaisčia savo skausmo gilybe!

Bet jam tos negaila jaunystės giedros,
Kad skausmo širdis nesuprato;
Nes veidu žydros užtekėjai aušros,
Ir naują pasaulį jis mato.

Tada tai jo gema pirmoji giesmė,
Liūdnėsnė už girių ošimą,
Nes švieti jaunam kaip aukštybių žvaigždė
Ir šventą neši įkvėpimą.

Pasklido giesmė po tą šalį toli,
Kur Nemuno vandenys bėga;
Pažino tave ir pamilo visi:
Ir rūmai, ir sodžių sėmėga.

Poetams kitiems numylėta ranka
Iš liaurų vainiką nupynė,
Tu jį nors atmint ar atminsi kada?
Tu, jo numylėta tėvyne!

AŠ NORĖČIAU PRIKELTI

Aš norėčiau prikelti nors vieną senelį
Iš kapų milžinų
Ir išgirsti nors vieną, bet gyvą žodelį
Iš senųjų laikų!

Gal poezijos naują pasemčiau šaltinį,
Tik ne tą šiandieninį,
Kurs ir rūbą, ir dvasią paskolintą gavo,
Oi, ne savo, ne savo!

Gal išklausčiau tada, kur tos kanklės auksinės
Vaidelučių garsių;
Kai jas pirštais paliesčiau, užkaistų krūtinės
Nuo balsų įstabių.

Sudrebėtų kapai!.. Ne kapai didžiaviryų
Užmigdyti tarp girių,

Tik užmirusios mūsų krūtinės be žado,
Be idėjos, be vado.

Pranokėjų kalba nebe viešnia gal būtų
Po bajorų dvarus!
Gal tiek ančkeliais brolių-lietuvių nežūtų
Po kraštus svetimus!

Gal suprastų tada, ką jiems Nemunas šneka,
Kai nakčia mėnuo teka;
Ko tos tamsiosios girios griaudingai vaitoja?
Apie ką jos dūmoja?

Veltui mano troškimai prikelti senelį
Iš kapų milžinų!
Ir išgirsti nors vieną, bet gyvą žodelį
Iš senovės laikų!

POEZIJA

Išvydau ją, kai vakarinė
Žvaigždė skaisčiai danguos mirgėjo,
O marių erdvė begalinė
Nuo pilno mėnesio tviskėjo.

Gamtos ramumo ir svajonės
Zefyro nedrumstė dvelkimas;
Ramiai ilsėjos vargo žmonės,
Padangiais skrido Serafimas.

Išvydau ją ant marių krašto:
Skruostai kaip marmuras išbalę;
Iš jos akių skaičiau be rašto
Tylaus ilgėjimos begalę.

Gamtos ramumas neramino
Jos iškentėjusios krūtinės;
Nuo žemės ašarų vadino
Sesutę žvaigždės sidabrinės.

Iš lūpų skundo negirdėjau,
Tiktai jaučiau jos širdį baugią
Ir netikėtai pamylėjau
Našlystės mano liūdną draugę.

O ji, padavusi man lyrą,
Į tą užburtą vedė šalį,
Kur takas ašaromis byra,
Kuriuo retai kas eiti gali.

Gražybių paslaptis nurodžius,
Ji širdį man jausmingą gvildė;
Jai stebuklingus davė žodžius
Ir ausį dainomis pripildė.

Gražus regėjimas prapuolė,
Ir kraujas gyslose sustingo!..
O vis negal širdis-varguolė
Užmiršti veido paslaptingo.

POETA

„Sudieu“ juk kartkartėms girdėjau
Gal iš krūtinės nešaltos;
Bet vieno, vieno negalėjau
Lig šiol užmiršti niekadus!..

Nebuvo žodžių nei dejonės;
Nebiro ašaros, oi ne!
Tiktai pasaulis ir jo žmonės
Išrodė kaip sapnų sapne!

Ir nuo tų metų man ant veido
Nevieši rytmečio juokai;
Draugai stebėdamies apleido,
Ir bėgo nuo manęs vaikai.

Tada, paėmęs aukso lyrą,
Pravirkdžiau stygomis aidus,
Būrys, apstojęs skausmo vyrą:
„Poeta, – nutarė, – graudus!“

Raminas skurdžios jų krūtinės
Balsais, kaip balsimo lašu:
Patsai ramumo nepažinęs,
Kitiems išganyką nešu.

IŠ DANUTĖS AKIŲ

Iš Danutės akių tai dangus, tai naktis;
Jų gelmė – amžina paslaptis!
Pasakyk, pasakyk, kas per galia-dvasia
Tavo žavinčios akyse?

Kad man vakar sakei, jogei myli mane,
Tų akių neužmiršiu, oi ne!

Lyg pavasario rytas, kad šypsos meiliai
Ir jo žavi pirmi spinduliai.

Bet dabar į akis tau pažvelgti bijau:
Jas blakstėnais užleidi tuojau...
Pasakyk man vienam, pasakyk, balandėl!
Ko taip liūdi? Kodėl, oi kodėl?

Vėl pažvelk maloniai! Aš tau giesmę už tai,
Giesmę naują išvesiu rimtai;
Paklausyk, parymok, ar ne tavo pačios
Bus tai pasaka vargo-kančios?

O, prašnek maloniai! Ta kančia, tie vargai,
Man tikėk, nebevargins ilgai;
Vien tik dainiaus giesmėj jų aidai bepaliks
Ar į širdį nekaltą įsmigs.

Daug kentėjus šalis, žeme bočių senų,
Pasiilgusi saulės dienų,
Atsibuski ir kelkis, džiaukis veidu viešu:
Atgimimo tau giesmę nešu.

Aš tau giesmę nešu ištvėmės ir vilties
Po sunkios vakarykščios nakties!
Daug kentėjus Danute, užmirški vargus!
Juk tu – mano naktis ir dangus...

TAIP MAŽA PARAMOS

Taip maža paramos ant žemės:
Daug verkimo, skausmo ir kančios!
Retai dangus, rūščiai aptemęs,
Prašvinta ant našlės-galvos.

Bet kas pažino įkvėpimą,
Jo aukštus, dangiškus jausmus,
Kas gavo brangų atminimą,
Tas čia našlaičiu nebebus.

Tam ir nakčia žvaigždėlė švies,
Tarp skausmų jam saldžiai kalbės;
Nors tarp žmonių neras širdies,
Bet nemylėt jų nemokės.

Tas iškentėjusią krūtinę
Apkaitins giesmėmis dangaus,
O ašarėlę sidabrinę
Ant veido meilė teišspaus.

* * *

Seniai aš laikiu išsiilgęs,
Dažnai meldžiuos karšta malda:
Sugrįžk, sugrįžki, valanda,
Kad skruostus ašara suvilgęs,
Paliesiu lyrą kaip tada,
Kai žėrė jaunas įkvėpimas,
Jos balsui pritarė jaunimas.

IŠNYKSIU KAIP DŪMAS

Išnyksiu kaip dūmas, neblaškomas vėjo,
Ir niekas manęs neminės!
Tiek tūkstančių amžiais gyveno, kentėjo,
O kas jų bent vardą atspės?

Kaip bangos ant marių, kaip mintys žmogaus,
Taip mainos pasaulio darbai!
Kur Sardės? Atėnai? Ar Rymo garsaus
Kur vyrai ar jų veikalai?

O kas mano kančios? Ar tas įkvėpimas?
Tie dvasios sumirgę žaibai
Tik kraujas sujudęs, širdies tik plakimas,
Kuriems nebužilgo – kapai!

Užmirš mano giesmes! Poetai kiti
Ieškos įkvėpimo brangaus;
Ir jiems ta žvaigždė švies iš tolo skaisti,
Bet vėl kaip mane ji apgaus!

Ir kas ta garbė, giesmėmis apdainuota?
Šešėlis, kurs bėga greta!
Išnyko žmogus: ir svajota-sapnuota
Išblyško kaip ryto aušra!

AR AŠ KALTAS

Ar aš kaltas, kad mano širdies
Nenukalta iš šalto akmens?
Kad tiek sykių apgautos vilties
Neišsemsi kaip marių vandens!
Rodos, širdžiai paskirta mylėti,
Tai kodėl gi jai tenka kentėti?

Kiek brangių atsiliepia vardų,
Kai į buvusius žiūrim metus!

Kiek apalpo ant lūpų maldų,
Pamylėtus apleidžiant kraštus!
Kam naujos pažinties beieškoti?
Ar kad, sakant „sudieu“, beraudoti?

Žmonės spėja iš veido ramaus,
Būk man rožėmis klojas takai;
Jiems nematoma mano vidaus,
Na... ir laimės pavydi vaikai!
Bet ar saulė kitaip betekėtų,
Nors jie pragarą mano regėtų?

Nenurimstanti ieško dvasia
To, kas dora, gražu ir kilnu;
Žiba ašaros man akyse,
Apsigavusiam mielu sapnu;
Bet ant žemės ieškot idealo,
Tai vien troškulį kęsti Tantalo.

Kartais kalba pagundos balsai,
Nuo žmonių užrakinus duris,
Negirdėti, nejausti visai,
Į pasaulį užmerkti akis!..
Bet nors triukšmas už kalnų paliktų,
Argi norai per tai beužmigėtų?

Nebesupusi aukso sapnais,
Jau verčiau tegu audra užkauks
Ir, prašnekus žaibais-milžiniais,
Ji kaip vyrą į kovą pašauks!
Bent plačiau atsikvėptų krūtinė
Ir man širdį nukaltų gelžinę!

JEI ŽEMĖ ŠIRDĮ VILIOJO

Jei žemė kada širdį man ir viliojo,
Tai jos neišpildė maldos:
Tarp žemės sapnų ji ko kito ieškojo,
Ko čia neatras niekadoms.

O taip, neatras! Jei į tai netikėjau,
Jei klydau, kaip daugel kitų,
Tai galvą aukštai iki galo mokėjau
Nešioti, neliesdams purvų.

Laimingas tasai, kurs be kūno sapnavo;
Kam švietė žvaigždė tolimesnė;
Kurs savo gražaus idealo negavo
Pažinti arčiau niekada.

Kaip paukštis budrus, taip iš anksto beskrysta
Žmogaus apgaulingi sapnai;
Bet gėlės kely greit nuo saulės pavysta
Ir lieka vieni stagarai!..

Aukščiausi, davei širdį man begalinę
Ją vienas suprasti gali;
Tu vienas gali atgaivinti krūtinę,
Kad kryžkeliais žūna baili.

Tu vienas esi nemeluota gražybė,
Kurs amžiais be vakaro švies!
Ir Tau tik vienam, Amžinoji Teisybe,
Visi pajautimai širdies!

PASITIKĖJIMAS SAVIMI

Prabėgo pro šalį kaip marių vilnis
Jaunatvė ir jos vėsulai,
Ir rodos šiandienę, kad buvo tai vis
Tik jaukūs ir gražūs sapnai.

Bet man tų dabar nebegaila dienų,
Kai vien tik svajoti mokėjau,
Kai liūdnas, pabėgęs nuo savo draugų,
Dėl ko nežinodams kentėjau.

Negaila vaidentuvės, norais keistos:
Jaunatvėje mirti saldžiai;
Netrokštu ant savo duobės užkastos,
Kad verktų sesulės griaudžiai.

Dabar ne mirties, aš gyvatos prašau:
Aš noriu gyventi, kariauti!
Man suteikė jėgas Aukščiausias, žinau,
Ne ašaroms veidą beplauti.

Krūtinėje dega, liepsnoja ugnis,
Ir veikalo ilgis dvasia.
Ką vargas? nelaimės? ar šiaurio naktis,
Kas gimė su meile didžia!

Nelenkdams pečių po naštos sunkumu,
Kaip milžinas stosi į kovą.
Pavargti už brangią tėvynę – gražu!
Aukščiausių turėti vadovą!

Į darbą, į darbą, lig kolei mirtis
Jaunos neatkirto galvos!
Juk dienos ir jėgos kaip upės vilnis
Vis bėga ir bėgt nesustos.

Paslėpęs krūtinėje skausmo dūmas,
Praeisiu kaip verdą verpetai;
Gal žmonės šiandieną manęs nesupras,
Bet mano – išauštančiai metai!

POETUI MIRUS

Poeto paslaptis, jausmus
Sejoja kritikai per rėtį;
Uždavinys mat įdomus –
Aikštėn autentiškai išdėti.

Išvilkę žmogų akyse
Prieš sočią, žiovaunančią minią,
Prekiauja gyva jo dvasia
Ir rodo perpjovę krūtinę.

Išplėšę žingeidžiais kabliais
Jo širdžiai atilsio ramybę,
Neklaus, ar pūną kaulai leis
Paliesti savo šventenybę.

O, nelaimingas! Įstabia
Pagerbęs giesme meilės rytą!..
Nedovanos tau nei grabe,
Atvožę amžinatvės plytą.

Skurdžios gyvatos sūkury
Neradęs laimės nei ramumo,
Tu irgi dulkėse turi
Besigailėt širdies jautrumo!

MANO GIMTINĖ

Ten, kur Nemunas banguoja
Tarp kalnų, lankų,
Broliai vargdieniai dejuoja
Nuo senų laikų.

Ten močiutė užlingavo
Raudomis mane,
Į krūtinę skausmą savo
Liejo nežinia.

Girios užė ten, minėjo
Praeities laikus,
Kai lietuvis netikėjo,
Jog belaisviu bus.

Ten apleistos pilys griūva
Ant kalnų aukštai;
Milžinų ten kaulai pūva,
Verkia jų kapai.

Ten užaugau, iškentėjau
Aš kančias visas
Ir pamėgau, pamylėjau
Vargdienių dūmas.

O tos dūmos vargdieninės
Griaužia kai kada,
Tartum rūdys geležinės
Amžina žaizda.

RUSŲ LAIKAIS PRIEŠAUŠRIS

Neregėti aušros!.. Taip prailgo naktis!
Beldžia vėjas į langą bailiai;
Nebenori jau miego pabudus naktis,
Nors negreit patekės spinduliai.

Ilgos naktys žiemos; argi laukti dienos?
Laikas keltis į darbą, šeimyna!
Mūsų vyrai jauni šiaurio-vėjo n'atbos;
Juos pavojai vilioja, masina.

Bet ankstybi be Dievo palaimos darbai
Neatneš, ko taip trokšta žmogus:
Kas per savaitę nori darbuotis sveikai,
Tenebūnie maldoj nerangus!

Pasimelskim karštai, kad mus sergėtų Dievas
Nuo nelaimių, nuo audrų, šalnų;
Kad turėtų Apvaizdoje pasėlius, pievas,
Juos apsaugotų nuo kirminų.

Kad derėtų javai, jų nekirstų ledai,
Kad kaimynai nekenktų pikti,
Kad vienybėj gyventų šeimynos vaikai,
Nesipeštų lyg sau svetimi.

O paskui tekini su palaima maldos,

Pasiskirstę kiekvienas sau dalį,
Eisme dirbti ir vargt dėl bendrosios naudos,
Kaip kas moka, numano ir gali.

JEI KADA PANČIAI NUKRIS

Jeį po amžių kada skaudūs pančiai nukris
Ir vaikams užtekės nusiblaivęs dangus,
Mūsų kovos ir kančios, be ryto naktis
Ar jiems besuprantamos bus?

Ką mums žada rytojū?.. Tikėk, jei gali!
Nes ir kaip begyvent ir kentėt be vilties?
Rodos, Dievas užmiršo!.. O žmonės mieli,
Palauk, iki ranką išties!

Tarp vargų-sopulių be rasos ir žvaigždės
Mūsų mėlynos akys apteko kraujais;
Kam mirtis jas užmerkė, laimingas ilsės,
Širdies nebekruvins vargais.

O tačiau mes, be ašarų jungą dienos
Nešdami, be nakvynės keliaujame sau,
Ar mums audros užkauks, ar kas kelią užstos,
Aukščiausias, tarnaujame Tau.

Nei vaitoti, nei verkti nepratę visai,
Vien atstatom krūtinę, apkaltą ledu:
Ne be žado širdies mes kokie milžinai,
Bet sielą prakalbint sunku!

O, kad oro plačiau kiek pasemt krūtine!
Kiek ten jausmo gilaus, nepradėtų jėgų!..
Ar tai viskas užmirs vien svajonių sapne?
Ar žūsme keliais be darbų?

O, kaip kartais sunku! Ar kas norint supras?
Bet gana, ne be vardo mus audros išgriaus!
Užgiedokime, vyrai, sau dainas linksmas!
Kaip vyrai keliaukim toliaus!

Jeį po amžių kada skaudūs pančiai nukris
Ir vaikams užtekės nusiblaivęs dangus,
Mūsų kovos ir kančios, be ryto naktis
Ar jiems besuprantamos bus?

MIŠKAS UŽIA

Miškas ūžia, verkia, gaudžia;
Vėjas žalią medį laužo;
Nuliūdimas širdį spaudžia,
Lyg kad replėmis ją gniaužo.

Girios tamsios, jūs galingos,
Kur išnykote, plačiausios?
Dienos praeities garsingos,
Kur pradingote, brangiausios?

Miškas verkia didžiagirių:
Baisūs kirviai jas išskynė;
Verkia Lietuva didvyrių:
Jų neprikelia tėvynė.

Kas mums praeitį gražintų
Ir jos garsą, ir jos galią?
Kas tuos kaulus atgaivintų,
Kur po žemėmis išbalę?

* * *

Tu girele, tu žalioji,
Tu, kurią laikai išgriovė,
Tu, lietuvi, kurs vaitoji...
Jūs užmirštumėt senovę!

Bet tas šaltas šiaurės vėjas
Blaško žmones ir girelę
Ir daužydamas užėjęs
Mus iš miego kelte kelia.

Mainos rūbai margo svieto:
Silpnas kelia, tvirtas griūva;
Nebijokim vargo kieta,
Juk be jo galiūnai pūva!

Atsibus tėvynės sūnūs,
Didžią praeitį atminę;
Pagimdys vargai galiūnus,
Ugnimi uždegs krūtinę!

LIETUVIS IR GIRIA

Tu girele, tu žalioji!
Ko griaudingai taip vaitoji?
Ar krūtinę plėšo vėjas?
Ar tau Dievas davė jausmą?

Ar supranti ir tu skausmą,
Kurs taip spaudžia palytėjęs?

Bet žalioji – kaip lietuvis:
Užžavėtas jų liežuvis;
Neatdengs skaudžios krūtinės!
Tik kad žmonės jų nemato,
Birt jiems ašaros aprato
Lyg kad rasos sidabrinės.

Kad lakštingalas užgieda,
Kad pavasaris jau žiedą
Iš žalių lapelių gvildo,
Vėl girelės ir lietuvio
Džiaugsmas neturi liežuvio,
Nors krūtinę ir sušildo.

NEDAUGEL MŪSŲ

Nors mūsų, broliai, nedaugel yra,
Tačiau mes tvirti, jei riš vienybė;
Į darbą stokim vyras į vyrą:
Sujungtos rankos suteiks stiprybę.

Didžios nelaimės spaudžia tėvynę,
O priešas laukia jos prapuolimo,
Kapuose bočiai, kurie ją gynė,
Mes gi prislėgti nusiminimo.

Tačiau tėvynė dar nepražuvus;
Nušvis jos vėlei garbė spindėjus;
Nuslinks ta šmėkla, kaip ir nebuvus;
Saulutė džiugins vėl patekėjus.

Tai ko gi mūsų dvasia beliūsta,
Norint ne kartą širdį ir skausta;
Pabudę naktį varykim rūstą:
Dienos šviesesnės ateitis rausta.

VILNIUS

Prieš aušrą

Antai pažvelki! Tai Vilnius rūmais
Dunkso tarp kalnų plačiai!
Naktis jį rūbais tamsiais kaip dūmais
Dengia! Jis miega giliai!
Kame tas garsas, kuriuo skambėjai?

Kame galybė ir pranokėjai?
Kur tavo, Vilniau, tie spinduliai,
Kuriuos skleidei
Lietuvai, mūsų tėvynei?

Negreit su saule išauš dar rytas!
Miega aplinkui naktis.
Tik kartais mėnuo, bailiai išvytas,
Iš debesų tenušvis...
Norėtum brangią išvysti pilį,
Kur garsūs amžiai užmigę tyli,
Kai Vilnius buvo mums kaip akis,
Kai švietė jis
Lietuvai, mūsų tėvynei.

Ko taip nuliūdai? Ko ant krūtinės
Ašara krinta griaudį?
Gailiesi, amžius didžius atminęs?
Praeitį brangią liūdį?
Žiūrėk, rytuose aušra jau teka;
Pabudę paukščiai pagiriais šneka;
Laikai juk mainos: slėgė pikti, –
Nušvis kiti
Lietuvai, mūsų tėvynei.

TRAKŲ PILIS

Pelėšiais ir kerpe apaugus aukštai
Trakų štai garbinga pilis!
Jos aukštus valdovus užmigdė kapai,
O ji tebestovi dar vis.
Bet amžiai bėga, ir griūvančios sienos
Kas dieną nyksta, apleistos ir vienos!..

Kai vėjas pakyla ir drumzdžias vanduo,
Ir ežeras veržias platyn, –
Banga gena bangą, ir bokšto akmuo
Paplautas nuvirsta žemyn.
Taip griūva sienos, liūdnesnės kas dieną,
Griaudindamos jautrią širdį ne vieną.

Pilis! Tu tiek amžių praleidai garsiai!
Ir tiek mums davei milžinų!
Tu Vytauto didžio galybę matei,
Kad jojo tarp savo pulkų!
Kur tavo galia, garsi palikimais?
Kur ta senovė, brangi atminimais?

Nutilusios sienos, apleistos visų,

Be sargo, ginklų, be žmogaus!
Kiek primenat jūs man brangiausių laikų
Ant vieškelio amžių plataus!
Laikai brangiausi! Ar mums dar sugrįšite?
Ar vien minėsme kaip savo jaunystę?

Kada tik keliu važiavau pro Trakus,
Man verkė iš skausmo širdis;
Gaili ašarėlė beplovė skruostus
Ir mėlynas temdė akis!
Ir veltui dvasią raminti norėjau,
Aplinkui vien tamsią naktį regėjau.

ŠALIN, DŪSAVIMAI

Šalin, nusiminę dūsavimai skaudūs!
Jie silpnina dvasią paikai.
Ar mums kaip mergaitei raudoti nuraudus,
Nors spaudžia nelaimės, vargai?
Ne taip mūsų bočiai didvyriai kariavo,
Kai, gindami brangiąją Lietuvą savo,
Jų ėjo į kovą pulkai.

Kam trokšti pradengti tą uždangą-girią,
Kur slepia kelius ateities?
Juk Dievas teisingas ir valdo, ir skiria
Laikus iš aukštos paslapties!
Kas bijo šešėlio, – šešėlius temato,
Tas Dievo galybės tikrai nesuprato:
Naktis jam visur be vilties.
Kaip vyrai be baimės mes stokim į kovą,
Kaip milžinas amžių baisus,
O meilė tėvynės tebūnie vadovu
Ir Dievas, kurs valdo visus!
Darbuosmės ir eisme, kur šaukia tėvynė!
Mylėsme ir gerbsme, ką proseniai gynė!
Tėvynė iš miego pabus.

Ne kumštė tevaldo pasaulį šiandienų,
Bet meilė, tikyba, šviesa!
Ne kardui abišaliam kalsime plieną:
Jo apmaudo galia – maža.
Kas kardu kariauja, nuo kardo ir žūva,
Ar maž po milžinkapius kaulų jau pūva?
Kita ateitis artima!

Į darbą, į darbą, kaip Dievas įsakė,
Su tekančia saule vilties!
O Tėvas aukščiausias, kurs amžiais mus plakė,

Paguodžiančią ranką išties.
Su Dievo pagalba ir mokslu šarvuoti
Tik stokim į darbą už laisvę kovoti,
Išnyks palydovai nakties!

PRAEITIS

Praeities gilų miegą kas pažadint galėtų?
Kas jos dvasią atspėtų? Jai įkvėptų gyvybę?
Kas suprasti pajėgtų tamsią amžių tolybę?
Kas bent uždangos kraštą mums praskleisti mokėtų?

Jos paveikslas kaip žaibas kartais dvasią pagauna,
Kartais, rodosi, dvelki stebuklingas jos kvapas;
Kartais prašneka širdžiai amžiais kerpėtas kapas
Ir sušildo krūtinę ir vaidentuvę jauną.

Štai senelis į kapą žengia, drebaş ir baltas;
Man jo gaila: daug matęs, apsakyti daug gali...
Ten po pilį apleistą vėjas šūkauja šaltas:

Kas ten amžiais kalbėta, kad paskelbtų bent dalį!
Nemuns matė kryžiuočius, plieno ginklais apkaltus:
Apie žilą senovės apsakytų jis šalį.

UŽTRAUKSME NAUJĄ GIESMĘ

Užtrauksim naują giesmę, broliai,
Kurią jaunimas tesupras!
Ne taip giedosme kaip lig šiolei:
Kitas mąstysime dūmas.

Drąsiai, aukštai
Pakils balsai:
Išauš kita gadynė!
Užgims darbai,
Prašvis laikai.
Pakils jauna tėvynė!

Aušra naujos gadynės teka:
Nušvis ir saulės spinduliai;
Juk nujautimas širdžiai šneka
Taip aiškiai, linksmi ir saldžiai.

Drąsiai, aukštai
Iškils balsai ir t. t.

Numesk, tėvyne, rūbą seną,
Kurį užvilko svetimi!
Jį meilės kerštas tekūrena
Tėvynės meilės ugnimi!

Į darbą, vyrai! Šalį jauną,
Prižadins meilės rytmetys;
Galybė meilės viską griaua:
Žiemos ledus ji sutirpys.

Ranka mus spaudžia geležinė,
Krūtinę apkala ledais:
Uždekim meile sau krūtinę!
Į kovą stokim milžiniais!

Tas ne lietuvis, kurs tėvynę
Bailiai kaip kūdikis apleis;
Kursai pamins, ką bočiai gynė
Per amžius milžinų keliais.

Tas ne lietuvis, kurs jos būdo,
Jos žemės dainų nemylės;
Neverks, kad patys sūnūs žudo,
Kas verta meilės ir garbės.

Tas ne lietuvis, kurs dar bijo
Atsižadėt sapnų nakties,
Kurs bėgs nuo žygių, kalavijo,
Kursai didžiais darbais nešvies.

Į darbą, broliai, vyrs į vyrą,
Šarvuoti mokslu atkakliu!
Paimsme arklą, knygą, lyrą
Ir eisim Lietuvos keliu!

Drąsiai, aukštai
Iškils balsai:
Išauš kita gadynė!
Užgims darbai,
Nušvis laikai,
Atgims jauna tėvynė.

NEBEUŽTVENKSI UPĖS

Nebeužtvenksi upės bėgimo,
Norint sau eitų ji pamažu;
Nebsulaikysi naujo kilimo,
Nors jį pasveikint tau ir baisu.

Naujos idėjos – darbas ne vaiko:
Užtvenktos mėto audrų žaibus!
Nesustabdysi bėgančio laiko:
Vaikas tik trukdo amžių darbus.

Vyrai lietuviai, auštančią dieną
Mūsų nors sūnūs visgi išvys!
Griaukime amžiais užverstą sieną,
Norint gailėtus jos beprotys!

Amžiais pavergta kelias tėvynė;
Jos atgimimą jaučia dvasia.
Ginkim, ką mūsų proseniai gynė!
Žadinkim brolius meile drąsia!

Ginkime kalbą, žemę, jos būdą!
Stokim į darbą kaip milžinai!
Laimina Dievas sėjamą grūdą,
Laimina vaisių: gema šimtai.

Kas vakarykščio sapno ieškotų,
Tam labą naktį galim užtraukt;
Svetimą rūbą kas dar nešiotų,
Tam nusibostų galo belaukt.

LIETUVA BRANGI

Graži tu, mano brangi tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai:
Graži tu savo dangaus mėlyne!
Brangi: tiek vargo, kančių prityrei.

Kaip puikūs slėniai sraunos Dubysos,
Miškais lyg rūta kalnai žaliuoja;
O po tuos kalnus sesutės visos
Griaudžiai malonias dainas ringuoja.

Ten susimastęs tamsus Nevėžis
Kaip juosta juosia žaliąsias pievas;
Banguoja, vagą giliai išrėžęs;
Jo gilią mintį težino Dievas.

Kaip puikūs tavo dvarai, tėvyne,
Baltai iš sodų žalių bekyšą!
Tik brangią kalbą tėvų pamynę
Jie mūsų širdis mažai ką riša.

Kaip linksma sodžiuos, kai vyturėlis
Jaukiai pragysta, aukštai iškilęs.

Ar saulė leidžias, ir vakarėlis
Ramumą neša, saldžiai nutilęs.

Bažnyčios tavo ne tiek gražybe,
Ne dailės turtais, ne auksu žiba;
Bet dega meilės, maldos galybe,
Senųjų amžių gyva tikyba.

Kai ten prieš sumą visi sutarę
Griaudžiai užtraukia „Pulkim ant kelių“,
Jausmai bedievio vėl atsidarę
Tikėti mokos nuo tų vaikelių.

Graži tu, mano brangi tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai!
Ne veltui bočiai tave taip gynė,
Ne veltui dainiai plačiai išgyrė!

KUR BĖGA ŠEŠUPĖ

Kur bėga Šešupė, kur Nemunas teka,
Tai mūsų tėvynė, graži Lietuva;
Čia broliai artojai lietuviškai šneka,
Čia skamba po kaimus Birutės daina.
Bėkit, bėkit, mūsų upės, į marias giliasias!
Ir skambėkit, mūsų dainos, po šalis plačiausias!

Kur rausta žemčiūgai, kur rūtos žaliuoja
Ir mūsų sesučių dabina kasas,
Kur sode raiboji gegutė kukuoja,
Ten mūsų sodybas keleivis atras.
Kur žemčiūgai, žalios rūtos, kur raiba gegutė,
Ten tėvynė, ten sodybos, ten sena močiutė.

Ar giedros išaušta pavasario dienos,
Ar krinta po dalgiu žvangučiai lankos,
Ar dreba nuo šalčio apleistos rugienos, –
Mums savo tėvynė graži visados.
Ar pavasaris išaušta, ar kaitri rugpjūtė,
Tu gražiausia, maloniausia, Lietuva-matute!

Ar šviečia mums saulė, ar orai aptemę,
Tu mūsų brangiausia prabočių šalis!
Čia prakaitu mūsų aplaistyta žemė,
Čia tiek atminimų atranda širdis!
Ar laiminga, ar varguose, visados tu miela,
Atminimais taip turtinga ir brangi kaip siela!

Čia Vytautas didis garsiai viešpatavo,

Ties Žalgiriu priešus nuveikęs piktus;
Čia bočiai už laisvę tiek amžių kariavo;
Čia mūsų tėvynė ir buvo, ir bus.
Čia, kur Vytautas Didysis mus ir Vilnių gynė,
Bus per amžius, kaip ir buvus, Lietuvos tėvynė!

Apsaugok, Aukščiausias, tą mylimą šalį,
Kur mūsų sodybos, kur bočių kapai!
Juk tėviška Tavo malonė daug gali!
Mes Tavo per amžius suvargę vaikai.
Neapleisk, Aukščiausias, mūsų ir brangios tėvynės,
Maloningas ir galingas per visas gadynes!

OI NEVERK, MATUŠĖLE!

Oi neverk, motušėle, kad jaunas sūnus
Eis ginti brangiosios tėvynės!
Kad pavirtęs kaip ąžuolas girių puikus
Lauks teismo dienos paskutinės.

Taip nelaužyk sau rankų, kaip beržo šakas
Kad laužo užrūstintas vėjas;
Tau dar liko sūnų; kas tėvynę praras,
Antros neišmels apgailėjęs.

Ten už upių plačių žiba mūsų pulkai:
Jie mylimą Lietuvą gina;
Kam nusviro galva, tam Dangaus angelai
Vainiką iš diemantų pina.

Daugel krito sūnų kaip tų lapų rudens:
Baltveidės oi verks, nes mylėjo!
Bet nei bus, nei tekės Nemune tiek vandens,
Kiek priešų ten kraujo tekėjo.

Vedė Vytautas ten didžiavyrių pulkus
Ir priešų sulaužė puikybę:
Už devynias mares, už tamsiuosius miškus
Išvarė kryžiuočių galybę.

Saulė leidos raudona ant Vilniaus kapų,
Kai duobę kareiviai ten kasė,
Ir paguldė daug brolių greta milžinų,
O Viešpats jų priglaudė dvasią.

O neverk, motušėle, kad jaunas sūnus
Eis ginti brangiausios tėvynės!
Kad pavirtęs kaip ąžuolas girių puikus
Lauks teismo dienos paskutinės!

TĖVYNĖS DAINOS

Tėvynės dainos, jūs malonios,
Taip širdį žadinat saldžiai!
Kodėl tai mūsų gražios ponios
Negieda jūsų gan seniai?
Akutės melsvos, rankos baltos,
Bet širdys jų kaip ledas šaltos.

Sesutės mūsų nuo senobės
Dėvėjo margus rūbelius;
Dūzgeno plonas, baltas drobės
Ir koja suko ratelius,
O iš karštos jaunos krūtinės
Skambėjo dainos sidabrinės.

Kaip rožės jos tada žydėjo
Ir lankė rūtų darželius,
Dar vainikus žalius dėvėjo
Ir šilko kaspinus žalius;
Dainavo, gerbė žalią rūtą,
Kęstučio žirgą ir Birutę.

Kalbos nemindžiota gimtinės
Nei dainų mūsų Lietuvos;
Neskundės vyras nusiminęs
Dėl meilės moterų lengvos!
Tada už auksą nemylėta,
Tada už dainą nemokėta.

Kas atdarytų aukso skrynią
Tėvynės dainų malonių?
Ir kas prižadintų gadynę
Sesučių, dainomis garsių?
Tėvynės dainos, jūs auksinės,
Be jūsų šąla mums krūtinės!

EINA GARSAS

Eina garsas Prūsų žemės:
žirgą reik balnoti;
Daug kryžiuočių nuo Malburgo
rengias mus terioti.
Pasilik, sesule, sveika! Nuramink širdelę:
Aš pagrįšiu nepražuvęs į tėvų šalelę.

Daugel turtų pas kryžiuočius

nuo senos gadynės;
Auksu žiba miestų bonės,
šilko pilnos skrynės.
Aš parnešiu sau iš Prūsų kalaviją kietą,
Tau, sesyte, šilko skarą, diržą auksu lieta.

Jau pavasaris išaušo,
gieda vēversėlis, –
Nebegrįžta nuo Malburgo
mielas bernužėlis!
Saulė leidos, buvo kova: kraujo daug tekėjo;
Mylimasis už tėvynę galvą ten padėjo.

Mano draugės gieda linksmos
ir šilkais dabinas;
Man gi ašaros tik rieda
ir kapai vaidinas!
Nekalbėsi, bernužėli, man meilių žodelių!
Neužmausi aukso žiedo ant baltų rankelių!

DAINA

Už Raseinių, ant Dubysos,
Teką saulė, teka;
Geltonplaukės puikios visos
Šneka ten, oi šneka.

Po rasas kasas šukuoja,
Saulė jas džiovina,
Kai užgieda, uždainuoja,
Širdį taip griaudina.

Aukštą dangų pamylėjo,
Blaivią jo skaistybę;
Sau akis užsižavėjo
Mėlyna gilybe.

Akys blaivios, gelsvos kasos,
Širdys oi nešaltos,
Aukštas ūgis, kojos basos,
Nuo rasų taip baltos.

Bet kodėl jos, žalią rūtą
Laistydamos, liūsta?
Kam, dainuojant joms Birutę,
Ašaros nedžiūsta?

Kaip nedžiūtų, kad nežūtų

Tiek jaunų bernelių!
Kad be laiko tiek nebūtų
Be vilties našlelių!

Daugel žūva, daugel pūva,
Kas apverks jų dalį?
Už Uralo, žemės galo:
Ne po savo šalį!

SENELIO SKUNDAS

Ne taip senovės tėvai gyveno,
Kaip skurstame vargšai šiandieną.
Paklausk, jei nori, tėvučio seno,
Ar neina blogesniai kas dieną?

Ne tiek gal turtų tada turėta,
Ne tiek ir dubas išbranginta;
Bet savo žemę daugiau mylėta:
Amerikon nesidanginta.

Nebuvo laisvės, bet neregėta
Nei tiek be drausmės ištvirkimo;
Nebuvo rašto, bet negirdėta
Nei tokio bedievių dūkimo.

Nelengvą nešė po ponais našta
Valstietis, retai nusiminęs;
Bet dainos skrido po visą kraštą,
Skambėjo linksmi sutartinės.

O girios, girios!.. atmint malonu:
Jos buvo Dievo, ne dvaro:
Jos slėpė žmones ne tik nuo ponų:
Nuo dvaro, nuo maro ir karo.

Ne taip senovės tėvai gyveno,
Kaip skurstame vargšai šiandieną;
Paklausk, jei nori, tėvučio seno,
Ar neina blogesniai kas dieną?

PIRMYN Į KOVĄ!

Pirmyn į kovą už tėvynę,
Už brangią žemę Lietuvos!
Garbė tėvams, kurie ją gynė
Ir kas už ateitį kovos!
Pastiprink, didis Dieve, mus

Atremti priešo puolimus!

Už mūsų žemę numylėtą,
Už bočių-milžinų kapus,
Už brangų vardą paveldėtą,
Kursai garsus pasauly bus,
Palaimink, Viešpatie galingas,
Lietuvių pastangas teisingas.

Pirmyn gi, vyrai, už tėvynę,
Už brangią žemę Lietuvos!
Ją bočių bočiai amžiais gynė,
Už ją ir jų vaikai kovos!
Pastiprink, didis Dieve, mus
Atremti priešo puolimus.

Kur senas miestas Gedimino,
Kur eina Nemunas platus,
Kur mūsų Vytį priešai žino,
Kas drįs užpulti tuos kraštus?
Palaimink, Viešpatie galingas,
Atremti audras pragaištingas!

KOVOJ DĖL ŠVIESESNĖS ATEITIES

Kovoj dėl šviesesnės vaikams ateities
Suvargę, be metų pasenę,
Bent tos sau išplėsti neduosme vilties:
Ne veltui mes čia begyvenę.

Anksčiau ar vėliau susimąstę ainiai
Pagerbt neapleis mūsų vardo
Už tai, kad mylėti mylėjom kilniai,
Už tiesą kariavom be kardo.

Už tai, kad kentėjome nenusiminę,
Nors slėgė nelaisvės našta;
Kad josios sulaužėme grandį gelžinę
Tik ištvėrme darbo reta.

LIETUVA DIDŽIJOJ KARO METU

Sunkūs be galo laikai
Lietuvą brangią suspaudė:
Žūsta vergijoje vaikai;
Daugel jų priešas iššaudė.

Sodžių šimtai pelenuos

Vėjo nešiojami sauso!..
Žmonės tuščia aimanus:
Niekas negirdi, neklauso.

Kur didžiavyriai tautos?
Veltui jie mums besapnavos?
Nėra jų! Gal kitados
Bočių tėvai jais didžiavos!

Daug išbėgiojo!.. Kai kas
Rusijoje skursta iš bado;
Mes gi sau laužom rankas,
Likę našlaičiais be vado.

NEVĖŽIS PER KARĄ

Juodo Nevėžio vilnys sukilo.
Tamsios banguoja rūsčiai:
Štai nuo Dubysos trenksmas prabilo,
Griaudamas eina plačiai.

Bėkit į kalną pasižvalgyti,
Kas ten smarkiai vakaruos
Beldžia, žaibuoja. Apmaudo vytį
Pragaras neša nasruos?

Žalgirio smarkūs eina atbudę
Nuožmūs kryžiuočių pulkai?
Mūsų prabočius amžiais bežudę,
Kraujo prigėrę vilkai!

Žudė kryžiuočiai! Švedai naikino!
Plėšė prancūzų laikai!..
Bet nei prabočiai to nepažino,
Ko susilaukė vaikai:

Eina germanai nuo Magdeburgo,
Eina nuo Reino vagos;
Nuo Regensburgo, Mainco, Augsburgio
Plaukia banga už bangos.

Kaizeris veda, viešpats Berlyno,
Kerštui teutonius visus;
Ko neišplėšė, tai sunaikino,
Kaip audražygis baisus!

Juodo Nevėžio bangos nutilo:
Tiek dar nematė velnių;
Ir nusiminus upė pagilo:

Ašaras neša žmonių!..

Laikas ir tuosius karo galiūnus
Kaip perėjūnus nušluos!
Vien tik ištvėrę Lietuvos sūnūs
Augs ir tvirtės veikaluos.

NEPRIKLAUSOMYBĘ ATGAVUS

Nejaugi tai ne sapnas? Ne svajonė,
Viliojusi... dar vakar be vilties?!
Nejau vergijoje slėgusi dejonė
Dabar tik sapnas? Šmėkla praeities?

Jauna, laisva, pati savęs valdovė
Tautų eilėn įstojo Lietuva,
Savu krauju vergijos nusiplovė,
Sutraukius pančius išverme sava!

Lyg būtų grįžęs amžius Gedimino
Ir pilkalnių sukilę milžinai!..
Europos vėlei viešpačiai sužino
Lietuvių vardą, skambantį šaunai.

Už ką, už ką, Dievuliau, ta malonė,
Jog leidai mums sulaukti tos dienos?
O kiek kitų į amžiną kelionę
Nuėjo skurdūs, laukdami anos!..

Už juos karščiau tėvynę gal mylėjom?
Ar jai aukų gal nešėm brangesnių?
O ne, o ne! Tiktai daugiau kentėjom,
Per didūs nešti jungą kalinių!

Likimą aukštą, Viešpatie, mums skyrei:
Pirmiesiems džiaugtis laisvės spinduliais!
Garbė jums, budrūs šių dienų didvyriai,
Laisvais išvedę šalį vieškeliais!

Garbė, garbė, kad iš Maskvos griuvėsių
Drąsiais pečiais ją išnešėt kilniai!
Nors jūsų aš vardų nebeminėsiu,
Bet jus minės su pagarba ainiai.

ŽELIGOVSKIUI VILNIŲ PAGROBUS

Pavojų motina-tėvynė;
Ateina audra iš pietų!

Tai lenkas, išgama tautų,
Mums neša pančius ir žudynę,
Dvarų ieškodams prarastų.

Dar vakar svetimoj vergijoje
Prieš caro klaupės dievukus, –
Prancūzo nūn globoj puikus
Mums švaisto gautu kalaviju
Ir mūsų degina laukus.

Gana po priedanga brolystės
Mums čiulpė syvus pašalais!
Kultūros savo skarmalais
Mums plėšė kalbą dėl lenkystės
Ir smaugė savo verpalais!

Dabar šalin numetęs kaukę,
Ginkluotus siunčia plėšikus
Ir taško mums kraujais laukus,
O po Europą visgi šaukia,
Kad tai ne jų būrys smarkus.

Gana lietuviškos kantrybės!
Ginkluota kelkis, Lietuva!
Dienelė laukia nelengva,
Bet gelbės dangiškos galybės,
Ir paskutinė bus kova!

Petys į petį už tėvynę!
Nuo Palangos lig Varėnos,
Sulaukė puotos kruvinos,
Kaip mūsų proseniai ją gynė,
Taip ginsme sūnūs šios dienos!

DAIŲ ŠVENTEI

Dainų dainelės, aidų aidais
Skambiai, plačiai, tvirtai, galingai
Per kalnų kalnus, miškais, laukais
Lengvai, rimtai ir sutartingai,
Į vieną giją susipynę,
Aplėkit Lietuvą-tėvynę
Skambiai, plačiai, galingai.

Tautos dainele, tu išlikai
Viena, kad žuvo didžiaviriai;
Kai slėgė sunkūs vargų laikai,
Tu irgi daug, oi daug prityrei;
Bet pas kaimietį išstvermingą

Tu išlikai sveika, galinga,
Kad žuvo didžiaviriai.

Tautos dainele, tu gaivina
Per ilgus amžius mūsų sielą;
Viena budėjai, kai milžinai
Kapuos sapnavo šalį mielą;
Budėjai, supdama lopšelj,
Jaunuolį guodei ir senelj,
Tautos auklėjai sielą.

PAVASARIS

Pavasario saulė prašvito meiliai
Ir juokiasi, širdį vilioja;
Iškilo į dangų aukštai vėversiai,
Čyrena, sparneliais plasnoja.

Išaušo! išaušo! Vėjelis laukų
Bučiuoja, gaivina krūtinę;
Pabiro, pasklido žiedai ant lankų –
Vainikų eilė pirmutinė.

Taip giedra ir linksma!
Tiek šviečia vilties!
Vien meilę norėtum dainuoti,
Apimti pasaulį, priglaust prie širdies,
Su meile saldžiai pabučiuoti!

DUETAS

Jis

Nesek sau rožės prie kasų:
Ji širdį jauną pavilios;
Dėl tavo meilės nebylios
Kas nepamirš vargų visų?
Ji širdį jauną pavilios.

Ji

Duok ranką man, jei tau sunku:
Aš vesiu ją žvaigždžių keliais,
Vainikais pindama žaliais,
Erškėčius raudama taku,
Aš vesiu ją žvaigždžių keliais.

Abudu

Naktis graži. Kvapai žiedų
Svaigina alpstančius jausmus;

Liūliuoja, supa, neša mus
Aukštai nuo žemės valandų!..
Svaigina alpstančius jausmus.

Jis

Svajonių mano ir kančios
Tu nesuprasi niekadose;
Tik gaila bus tau valandos
Kaip mano ašara skaisčios!..
Tu nesuprasi niekadose.

Ji

Ant tavo vyriško peties
Duok pasiguost žmonių varguos!
Aukštai girdi? Aidai danguos!..
Tu neužmirši tos nakties!..
Duok užsimiršt žmonių varguos!

Abudu

Naktis graži. Kvapai žiedų
Svaigina alpstančius jausmus;
Liūliuoja, supa, neša mus
Aukštai nuo žemės valandų!
Svaigina alpstančius jausmus.

VASAROS NAKTYS

Ramios, malonios vasaros naktys;
Medžio užmigęs nejuda lapas;
Viskas nutilo, viskas nurimo,
Vienos tik žvaigždės mirkčioja, dega.

Viskas užmigo, viskas nurimo;
Žemę apsupo meilės svajonės;
Neša jos sielą, neša, liūliuoja,
Ilgesio pilnos ir įkvėpimo.

Vasaros naktys, ramios, malonios,
Atilsiu liūdną širdį viliojat!
Tiek tų ant žemės sielvartų, vargo!..
Jūs tiktai vienos ramios, vienodos.

Ramios, vienodos! Magiška jėga
Migdote gamtą saldžia svajone!
Kam gi nemigdot mano troškimų?
Ko man taip ilgu, ko man taip liūdna?

Noris apimti visą pasaulį;
Noris mylėti Dievą aukščiausiai;

Noris pasiekti amžiną grožį!..
Ko gi taip liūdna? Ko gi taip ilgu?

SAULEI LEIDŽIANTIS

Taip liūdna man kartais ant saulės laidos!
Tarytum šviesos spinduliuos
Palydžiu sapnus paskutinės maldos;
Lyg, rodos, ko trokštu, gailiuos!
Ir norint rytojaus sulaukti viliuos,
Man liūdna ant saulės laidos.

Ilgėjimo mintys eilių eilėmis
Vyniojasi iš atminties:
Vilioja į tolj žvaigždžių akimis
Po priedanga sargo-nakties,
Ir slėgdamos gula sunkiai ant širdies
Tos mintys eilių eilėmis.

Pavargusiai gamtai ilsėtis ramu
Po priedanga melsvo dangaus:
Žvaigždžių milijonai žydru margumu
Iš aukšto ant jos besargaus;
Tik atilsio mano dvasia neragaus,
Nors gamtai ilsėtis ramu!

UŽMIGO ŽEMĖ

Užmigo žemė. Tik dangaus
Negęsta akys sidabrinės,
Ir sparnas miego malonaus
Nemigdo tik jaunos krūtinės.

Neužmigdys naktis žvaigždės,
Nenuramins širdis troškimų;
Dvasia ko ieško, kas atspės,
Kai skęsta ji tarp atminimų!

Aušra saulėtekio nušvis,
Ir užsimerks nakties šviesybės;
Neras tik atilsio širdis:
Viltis nežvelgs į jos gilybes!..

DVI ŽVAIGŽDI

Žvaigždė, danguos užgimus, nušvito iš aukštybių
Ir dreba ten per amžius, nes uždegė ją – Dievas;
Apšviečia aukštus kalnus, tamsias girias ir pievas

Ir mirkčiodama žiba kaip diemantas gražybių.

Žvaigžde, melsvų padangių žibute sidabrine!
Tarp marių rodai kelią kaip angelas šviesybių;
Paklydusiam keleiviui tu mirksi iš tamsybių
Ir jauną kvėpi viltį į gęstančią krūtinę.

Nušvinta kartais žmogui žvaigždė ir čia, ant žemės,
Uždegusi krūtinę stebuklais įkvėpimo;
Ji neša naują galią ir meilę begalinę:

Prašvinta tuomet kelias suvargusiam užtemęs;
Savy jis jaučia ugnį kilnesnio pašaukimo!..
Laimingi, čia, ant žemės, bent kartą ją pažinę!

SAULEI TEKANT

Jau saulėtekis melsvas, spinduliais iškaišytas,
Tvinksta, rausta ir dega lyg veideliai mergaičių,
Kai po langu sužvengia žirgas jauno bernaičio.
Štai ir saulė jau teka. Sveikas, vasaros rytas!

Apsisupusi šydu, auksu austu, raudonu,
Saulė žengia per dangų karalienės gražybe!
Gėlės lenkia jai galvą, paukščiai čilba linksmybe.
Jiems ji šypsos, pridengus veidą muslinu plonu.

Sveika, mūsų linksmybe, žemei nešanti dieną!
Kam nebrangios auksinės tavo akys malonios?
Tavęs ilgis žolelė, rasa virkdai ne vieną;

Marių stiklas atspendžia šviesų veidą valdonės;
Ant! iš džiaugsmo nuraudo girių dunksanti siena..
Nuo tavęs slepia veidą vien tik baltosios ponios.

NUO BIRUTĖS KALNO

Išsisupus plačiai vakarų vilnimis,
Man krūtinę užliek savo šalta banga
Ar tą galią suteik, ko ta trokšta širdis,
Taip galingai išreikšt, kaip ir tu, Baltija!

Kaip ilgėjaus tavęs, begaline, plati!
Ir kaip tavo išgirst paslaptinių balsų
Aš geidžiau, tu pati vien suprasti gali,
Nes per amžius plačių nenutildai bangų!

Liūdna man! Gal ir tau? O kodėl – nežinau;

Vien tik vėtrų prašau, kad užkauktų smarkiau:
Užmiršimo ramaus ir tarp jų nematau,
Betgi trokštu sau marių prie šono arčiau.

Trokštu draugo arčiau: juo tikėti galiu;
Jis kaip audrą nujaus mano sielos skausmus;
Paslapties neišduos savo veidu tamsiu
Ir per amžius paliks, kaip ir aš, neramus.

MINIJA

Kodėl gi tai Minijos bangos nuliūdo?
Kodėl tai jos bėga laukais pamažu?
Ar gaila, kad saulė už girių, užplūdo
Ir apdengė žemę nakties tamsumu?

O skubinkis, miela, į marių platybę,
Jei gaila tau saulės skaisčių spindulių:
Išvysi dangaus karalienės gražybę,
Kai maudos nuraudus tarp vilnių blaivių.

Bet Minija mūsų kaip pirma nuliūdus;
Jos bėga kaip pirma srovė pamažu;
Negaila jai, saulei už girių užplūdus
Ir žemę apdengus nakties tamsumu.

Tik gaila jai kranto, vainikais nupinto,
Tik gaila tų dainų, kur skamba skardžiai,
Tik ažuolo gaila, žaliai padabinto,
Kurs kalba jai meilę kas naktį saldžiai.

Nuliūdusiai Minijai paslaptį vieną
Norėčiau atdengti, kai nieks negirdės:
Kas ilgis antrasis jos kranto kas dieną.
Bet ne! Sužinos nuo aušrinės žvaigždės.

ANT DRŪKŠĖS EŽERO

Man liūdna buvo ir sunku
Keliaut gyvenimo taku
Be draugo dar jaunam:
Kame pažvelgsi akimi,
Aplinkui žmonės svetimi;
Taip liūdna vien vienam.

Tekėjo mėnuo. Iš kalnų
Žiedai kvėpėjo jazminų,
Žavėdami jausmus;

Tarp žalio ežero bangų,
Toli nuo triukšmo, nuo vargų
Laivelis supa mus.

Man ranką padavei jautriai
Ir jauną širdį atdarei
Bendros žvaigždės vardu:
Dabar ar juokias ateitis,
Ar sopa, verkia mums širdis –
Jaučiu ašai už du.

SUOLELIS MIŠKE

Kas tą vietelę aplankys,
Tai rankai ačiū pasakys,
Kuri suolelį tašė, kalė.
Čia taip malonu ir ramu!
Pripildo paukščiai čiulbimu
Tą žalią be pastogio salę.

TUPI ŠARKA

Tupi šarka ant tvoros,
Nenuvaldo uodegos,
Riečia, kraipo mandagiai.
Po dvarus visur lakioji,
Tai atspėk gi man, margoji:
Kokio vėjo bus piršliai?

Uodegytę pakraipyk,
Visą tiesą pasakyk:
Iš rytų ar vakarų?
Va, į kairę! Ten Batūras;
Fi, ne ponas, – juodas būras!
Bet daug turi pinigų.

Oi šarkyte, tu kvaili!
Kam į dešinę suki?
Tas be grašio, nors gražus!..
O į vakarus, margoji,
Uodegytės ar nemoji?
Ar nuo mylimo nebus?

KUKAVO GEGUTĖ

Kukavo gegutė, kukavo ilgai;
Jai atliepė girių jausmingi aidai.

Paklausė našlaitė tada:
Kiek metų jai žemėje skirta vargų?
Kiek laiko ilgėsis Dangaus angelų?
Kiek verks be pastogės maža?

Triskart sukukavo gegutė margoji.
„Taip maža vargų suskaitei man, geroji!
Per daug gailestingos širdies!..
Bet kas pamokys įsirengt į kelionę?
Kaip Dievo pasveikinsiu aukštą malonę?
Kas mažą našlaitę apšvies?

Trejybei pavesiu pirmuosius metus,
O kūdikiui Jėzui antrieji tebus!
O Tau, Motinėle, treti!
Tu melstis į Dievą mane mokinai,
Marija, Tave taip aš myliu karštai!
Privesi prie Dievo pati.

„Garbė Jėzui Kristui!“ išstariu priėjus;
Aukščiausias paglostęs šauks aukso dirbėjus
Ir lieps man prisegti sparnus.
Tada kaip kregždėlė į dangų nuskrisiu,
O žemę lankydamą, žmones mokysiu
Užjausti našlaičius mažus.“

DŽIOVININKĖ

Paslaptingi,
Stebuklingi
Praeities aidai
Jai vaidinas,
Pinte pinas
Kaip laukų žiedai.

Širdį baugią –
Mano draugę
Ilgesio varguos
Kas mylėjęs,
Daug kentėjęs,
Besupras, paguos?

Ne šis sviestas –
Šaltas, kietas,
Pilnas sopuliu,
Ne sesytės –
Baltalytės,
Ne melai piršlių...

Draugės vienos –
Karsto sienos,
Smeltini kapai!..
Ir į variaų
Jiems pritarę
Gedulo varpai!

Gražią, mielą
Jauną sielą,
Skaisčią kaip versmė,
Neš į brangų
Rūmą-dangų
Angelų giesmė.

UOSIS IR ŽMOGUS

Amžiaus ilgus metus
Augo uosis gražus,
Ir augo, ir lapais žaliavo;
Tarp pakalnių plačių,
Tarp beržų, drebulių
Viršūnės jis nelenkė savo.

Daužė jį vėsulai, –
Nedrebėjo jisai,
Puikiai ir iš aukšto žiūrėjo;
O kai žvaigždės nušvis
Per žvainąsias naktis,
Jautriai apie meilę šlamėjo.

Jam prie šono tada
Iš šaknų jo greta
Uoselis žalsvutis išdygo:
Skleidė uosis šakas,
Per naktis ir dienas
Iš džiaugsmo siūravo, nemigo.

Jau nerūpi miškai,
Taip nežiūri aukštai,
Vien sūnų prie šono sau glaudžia;
Baidos šiaurio aštraus,
Nes jam gaila sūnaus,
Ir dūmą niūniuoja jau griaudžią.

Dvelkia oras minkštai,
Auga jaunas aukštai
Ir skleidžias platyn, ir didžiuojas –

Uosis lenkias žemyn,
Jėgos eina menkyn,
Kas kartą mažiau belapuoja.

Štai atėjo žmogus,
Blizga kirvis aštrus,
Pakirto ilgmetį užgavęs;
Jauno uosio pečiai
Sudrebėjo baisiai,
Žaliuoja tačiau kaip žaliavęs.

Iš kamėno tiesaus
Dročiai karstui išpjaus
Lentų, nes tėvai susenėjo;
O viršūnę tašys:
Vygė bus ir lopšys,
Nes kūdikis klykti pradėjo.

Bėga metai kiti,
Supa lopšį pati
Ir pirmgimiui savo dainuoja:
„Auk, maželi gražus,
Kaip tas uosis puikus,
Kurs slėnio atkrantėj svyruoja.“

AUGO PUTINAS

Augo putinas, augo, žaliavo;
Skleidė žiedus prieš saulę baltai;
Kai mergaitės aplinkui dainavo,
Šiurpo uogos kaip kraujo lašai.
 Kam tos uogos raudonos
 Ir šakutės jų plonos?
 Kas prisegs prie širdies –
 Atminties?
 Ar sau kaklą jų siūlu apries?

Daug mergaičių pakrančiais Dubysos
Kaip lelijų baltų ir aukštų;
Žydi veidu kaip putinas visos;
Gražesnių neišgirsi balsų.
 Skamba giesmės auksinės
 Iš jausmingos krūtinės.
 Kam gi putinas teks?
 Kas prisegs?
 Raudonasis kam širdį uždegs?

Visos puikios ir tėvo augimo
Geltonąsias sau pina kasas;

Kaip aguonos tarp linksmo jaunimo,
Bet Marytė užtemdo visas.
 Jai baltveidės pavydi,
 Jai ir putinas žydi,
 Į ją stiebias visi;
 Ko gi ji
 Taip nuliūdus ir taip nerami?

Vakar veidu kaip rožė žydėjo,
O šiandieną nuleido akis,
Lyg gėlelė palinko nuo vėjo,
Neužmiega ilgai naktimis.
 Ar nuo Juozo išmoko,
 Kai suktingę jie šoko,
 Taip nuliūsti gailiai?
 Sopuliai
 Neramino ir Juozą giliai.

Oi, dabokite širdį, sesytės,
Kai nešioste žalius vainikus!
Vienas žodis, į širdį įkritęs,
Sužavės nekalčiausius sapnus.
 Kam šilkų melagystė, –
 Jums brangesnė mergystė;
 Tegul jums pavydės
 Tos garbės
 Putinai, kai prieš saulę žydės.

MERGAITĖ

Pražydo, pasklido žiedai po laukus
Ir pievas išpynė margai;
Aš skinsiu, sau pinsiu rausvus vainikus,
Žydėsiu, kaip žydi laukai.

Banguoja ir mainos tarp kalnų žalių
Upelis nuo margo dangaus;
Stebėsiuos, gėrėsiuosi vilnių blaivių
Ir savo vainiko gražaus.

Sučilbo-pragydo tarp girių saldžiai
Paukštelių byla įvairi;
Dainuosiu-ringuosiu po girių skardžiai
Ir aš, karalienė graži.

Sužvengė, subildo žirgelis toli:
Bernužis atjoja giria;
Palėkusi slėpsiuos; žaibu-akimi
Pažvelgsiu tiktai paslapčia.

DAINA

Ar skauda man širdį? Oi ne, oi ne!
Gegulė kukuoja „ku kū“ miške;
Kukuoja-dejuoja ir širdį griaudina,
Lyg tartum į girią, į tamsią vadina
Ir tiek man pasako slapčia.

Taip žmonės atšalę! Nuo jų toliau
Man, rodosi, būtų vienai lengviau.
Tik gaila man būtų vien rūtų darželio
Ir vieno, tik vieno kaip uosio bernelio!
Oi būtų kas dieną griaudžiau!

Ar krinta? ar žiba aušros rasa?
Ar vien ašarėlė gaili, karšta?
Nenoriu nei aukso, nei rūbų šilkinių, –
Kodėl gi tų ašarų, tų sidabrinų,
Užtvenkt negaliu niekada?

Gegute-sesute! oi ko? dėl ko
Tu man neatspėsi, ar aš ryto
Liūdėsiu-dejuosiu kaip tu po giraitę?
Atmint ar atmins kas mergaitę-našlaitę?
Vienai ar begrįžti namo?

RŪTŲ VAINIKAS

Sesute gražuole! Dėl savo vainiko
Neskink sau rožytės, kur žydi raudona;
Šalin ir žemčiugą auksiniai geltoną;
Nepink į vainiką nei rudo gvaizdiko!

Širdis bijo rožės ir josios puikybės;
Nuo žiedo geltono veidelis apvysta;
Gvaizdikais mergaitė jei kaišosi, – klysta:
Jie vyrams pritinka emblema tvirtybės.

Kad galvą kaišysi, įsek tu rūtelę!
Meiliausias papuošalas – rūta žalioji:
Su jaja prisiekia mylėti jaunoji;

Laimužės šviesios ir vilties ji gėlelė.
Tarp rūtų, sesute, tu tankiai dūmoji!..
Lietuvei pritinka tik rūta meilioji.

SMUIKUI GRIEŽIANT

Pagundintos stygos, mikliai užlinguotos,
Atliepia nuo smuiko, net juda laukai;
Ir šokti išėjo, žiedais vainikuotos,
Baltveidės sesutės, bernužių pulkai.

Gaili ašarėlė seneliui iškrito;
Nuliūdus nusviro galva nuo pečių:
Jis atminė dieną pavasario kito,
Kad pats nerimavo prie smuikų skardžių.

Jam rodės, dar vakar jaunystė žydėjo;
Šiandieną pražilo plaukai nuo šalnos!..
Ir ašari dvi nenoroms išriedėjo:
Pagailo anos vakarykščios dienos.

Oi, bėga tos dienos kaip vandenys upės,
Kaip brangujį turtą pagriebęs vagis;
O kapas beširdis, gyvybę išlupęs,
Bežiūrint užmerkdins skaisčiąsias akis.

NEUŽMIRŠUOLĖ GĖLĖ

Man tinka tas žiedas, kurs žydi blaviai
Ir auga netoli vandens;
Nepuošia jį rūbai kaip rožę puikiai,
Dėl to ir nebijo rudens.

Žiedai pinavijų ir rožių vainikai,
Nors gražūs, – netraukia širdies;
Gvazdikai kaip žalvario seno skatikai
Nežavi nei gobšo akies.

Tas žiedas blavus kaip balandžio akis;
Nekaltas kaip aukštas dangus;
Ir žydi per ištisą vasarą jis,
Ir linksmina žmones visus.

Tiek duota žiedeliams gražių pavardžių
Iš margo gėlių sutvėrimo;
O vis tik, man rodos, gražiausias iš jų –
Jo vardas: gėlė atminimo!

VILIJA (NERIS)

Iš Mickevičiaus versta

Vilija, mūsų upelių matutė,
Dugną tur aukso, o veidą kaip dangų;
Vandenis semia lietuvė-sesutė,
Širdžia ir veidu skaistesnė už bangą.

Puikios, malonios pakalnės ties Kaunu;
Puošia jos tulpėmis Viliją srauną;
Myli lietuvę gražesnis jaunimas,
Negu kad rožių ir tulpių audimas.

Vilijai Kauno pakalnės per nieką:
Nemuno ieško ir žiedus palieka.
Liūdnai lietuvei ašarėlės byra,
Nes pamylėjo kito krašto vyrą.

Mylimą Nemuns, smarkiai apkabinęs,
Neša pro kalnus, per laukų platybes;
Glaudžia su meile prie šaltos krūtinės
Ir kartu skęsta į marių gilybes.

Tu save lygiai svetimam pašvęsi,
Brangią tėvučių apleidus šalelę,
Ir lyg tarp marių užmiršta paskęsi,
Bet dar liūdnesnė, Lietuvos mergele!

Širdį ir upę sunku suturėti;
Vilijai bėgti, mergaitei mylėti!..
Vilija skęsta į Nemuną mielą,
O bokšte liūdi mergužėlės siela.

ALPIŲ VIRŠŪNĖS

Aukštai kalnų viršūnės šviečia.
Ledais apkaltos ir snieguos!
Nuo amžių koja jų neliečia
Žmogaus, užgimusio varguos.

Nuo aukšto išdidžiai apmato
Žmonių stropius dienos takus,
Tačiau gyvatos margo rato
Jų veidas neatjaus puikus.

Kas joms, didžiulėms! Milijonai

Pro šalį amžiniais keliais
Nuėjo kaip lig laiko monai
Su mažutėliais geiduliais!..

O jos be jausmo, be silpnybių,
Vienodos amžiais nuo aušros,
Kad liepė Viešpats iš tamsybių
Išeit ant saulės atviros.

Ir amžių amžiais sau galingai
Jos baltuos saulės spinduliuos!..
Kas aš prieš jas, kurs rūpestingai
Vos tik rytojaus beviliuos!

RIGI KULM

Nuo viršaus Rigi Kulmo, aukščiau debesų,
Išmatyt negali Lietuvos;
Vien tik dunkso aplinkui vainikas kalnų,
Apsisupusių rūbais žiemos.

O po kojų žemai stebuklingai graži
Žydi rožėmis Alpių šalis.
Susiūbavę žali ežerai keturi
Ją bučiuoja jautriai bangomis.

Nesigirdi garsų! Kiek ramumo danguos!
Nieks nebaido svajonių gamtos!
Vien ant saulės laidos vamzdžio aidas ringuos¹,
Vien kaskados teškent nenustos.

Nuo kaskadų baltų lyg bažnyčių smalka
Kyla Viešpačio garbei ūkai;
Dievui tinka gamtos nekaltoji auka:
Laumės juostos ją puošia lankai.

Taip čia tylu, gražu!.. Vien keleivio širdis
Nenurimusi veržias toli!
Ir tą šalį norėtų pasiektiakis,
Kur Dubysos atkrančiai žali!

ANT NEAPOLIO UŽTAKOS

Saulei nusileidžiant

Ant Neapolio užtakos saulė stačių

¹ Kai saulė leidžias ir pusvalandį prieš jos patekėjimą, pučia vamzdis tam tikras sargas. Visi bėga iš viešbučių žiūrėti. Reginys nepaprastai gražus.

Nebežeria žemyn spindulių;
Tik nuo Kaprijos² siunčia labanaktį rūmams
Ir Vezuvj dabintiems raustantiems dūmams,
Auksu rašo kraštus debesų.

Pažiūrėk tik į vakarus! Rodos, kalnai
Auga, skečias iš marių antai!
Vaivorykštė jų grožiui septynžiedžius renka?
Ar be burių iš užmario garlaiviai slenka?
Ar tai debesis vien tematai?

Pažiūrėk tik į vakarus! Tokio dangaus,
Tokio mėlyno, tokio gražaus
Fra Angelico da Fiesole³ nerašė,
Nors Marijos pagalbos klūpėdamas prašė,
Kai jį, būdavo, šišas pagaus.

Rūpestingos dienos baigias triūsas veiklus;
Leidžias vakaras lėtas, ramus;
Pamažu lazzaronių⁴ šaukimai aptilo.
San Martino⁵ aukštai „Angels Dievo“ prabilo:
Kviečia melstis į Dievo namus.

Ant Neapolio užtakos, ant mėlynos,
Nesimato mažiausios bangos:
Paskutinė nuslinko į marių platumą;
Iš dangaus neša angelas saldų ramumą,
Migdo darbus žmogaus ir gamtos.

Tyli žemė, dangus. Tik žvaigždžių spinduliai
Dreba, mirga iš aukšto bailiai.
Cit, girdėtis!.. Ar žvaigždės užmigdo Mariją?
Ne, tai gieda gondolieriai Santa Lučiją!
O, kaip gieda! Lyg supa meiliai.

O gražusis Neapoli, žeme grakšti,
Kur gamta, rodos, šypsos pati!
Tu nuvargusią sielą kaip audrą nutildai;
Ją harmonija, Santa Lučija, pripildai
Ir svajonę į dangų kvieti.

² Kaprija – sala į pietų vakarus nuo Vezuvio.

³ Fra Angelico da Fiesole – vienas didžiausių Italijos tapytojų. Pasakojama, kad klūpėdamas teplojęs. Jo tapyba pasižymi ypatingai gražiu mėlynumu.

⁴ Lazzaroni – italas elgeta bedarbis, kurs išmaldos rékaudamas reikalauja.

⁵ San Martino – žymiausia Neapolio bažnyčia ant kalno.

VAKARAS

Ant ežero Keturių Kantonų

Ežero skaisčios bangos liūliavo
Žaliu smaragdu;
Laivą be irklo varė, lingavo
Vėsos dvelkimu.

Saulė už Alpių leidos sustingus;
Varpai Liucernos
Dievui aukojo darbus vargingus
Žmogaus ir gamtos.

Medžių ant saulės kepintas lapas
Nuspindo rasa;
Rožių iš kalnų papūtė kvapas
Skania sveikata.

Audžiau nurimęs aukso svajones
Aušros spinduliais;
Lėkė jos, skrido, pilnos malonės,
Padangių keliais.

Vedė jas paukščių kelias žvaigždėtas,
Lydėjo širdis
Į tolimąsias, į numylėtas
Tėvelių šalis.

Kiek atminimų-atsitikimų,
Gyvų kitados,
Vienas už kito brėško ir švito
Anapus ribos!

Ten, kur palangėms stiepias sužiurę
Žemčiūgų žiedai,
Kur raudonmargę kreipia kepurę
Jurginų pulkai.

Ten, kur sesutės rūta dabina
Kasas nuo mažens,
Kur juodbėrelį brolis augina
Balnot ant rudens,

Ten, kur Dubysa mėlyna juosta
Banguoja plati!..
Ko, ašarėle, ko tu per skruostą
Kaip perlas riedi?

Ten tai prabėgo mano brangiausi
Jaunystės laikai,
Ir po tiek metų pats savęs klausi:
Tai vien tik sapnai?

Kiek atminimų-atsitikimų,
Gyvų kitados,
Vienas už kito brėško ir švito
Anapus ribos!

TROŠKIMAI

Ko gi trokšti, nesoti dvasia?
Paslaptینگais sparnais kur lakioji?
Praeities vėl sapnai ar gražioji
Tau jaunystė vaidinas slapčia?

O nesoti! vilnim įstabia
Tu kas dieną krūtinę kilnoji!
Nenutildo tavęs nei ramioji
Sidabrinė žvaigždė vakare!

Tavo norams mažai visados;
Negana valandos dabartinės;
Gaila tau vakarykščios dienos;

Gaila tau praeities net kančios!..
Tartum marės – troškimai krūtinės
Vis siūbuoja, siūbuot nenustos.

SKURDŽIOJ VALANDOJ

Man, žinau, sopulingos čia ant žemės kelionės
Niekados neapšviesi, viltis!
Ir meldžiau nebe kartą kaip didžiausios malonės,
Kad akis man užspaustų mirtis.

Apsiverkti nemoku, pasiskųst negaliu:
Nesupras žmonės mano kančios!
Ir nužengsiu į kapą su tuo skausmu giliu,
Kurs be vardo paliks visados!..

Dvasios saldūs regėjimai, nemirštą troškimai,
Iš dangaus man atskridę sapnai!
Širdį uždegėt meile kaip šventi serafimai.
Bet jai nedavėt laimės visai.

Veltui ilgis, nerimsta iškentėjus dvasia;

Nor padangėmis skleisti sparnus, –
Kūnas riša ją pančiais ir nedora valia
Nekalčiausius apskundžia sapnus.

Gal taip Dievo žadėta, kad nešviestų žvaigždė
Man, nuklydusiam skausmo keliais,
Kad per tai galingesnė gimtų mano giesmė,
Ausį lepintų žodžiais giliais.

Sarge-angele mano! Tarp šių žemiškų kovų,
Jei nupuolu, nekaltink manęs!
Aš taip silpnas ir vienas! Būk keleivio vadovu,
Iki jam gyvata neužges!

Daug nuo žemės nelaukiu, tu geriausiai žinai;
Mano sąžinė tau atvira;
Daug vargau ir kentėjau, gal Aukščiausias už tai
Man atleis, jei suklydau kada.

SLENKA DEBESYS PILKOS

Slenka padangėmis debesys pilkos;
Slenka iš kur, nežinai.
Apgulė sielą mintys-vagilkos,
Griauždamos kaip kirminai.

E, jūs nenaudėlės, siurbėlės-dielės,
Slenkančios juoda minia!
Mintys beširdės, mintys besielės,
Negi apveikste mane?

Saulė, žinau, įkyriai debesuotą
Dangų nušvies spinduliais,
Mėlyną skliautą neišmatuotą
Džiaugdamos žemei atskleis.

Man tik vienam, debesų nusiminę,
Saulės nešvies spinduliai?
Ko gi man liūdna? Ko gi krūtinė
Taip atsiduso giliai?

Ne, neapveiksite, tingios tamsybės,
Vargo šešėliais tuščiais!
Miega krūtinėje jėgos-galybės:
Tik išsirėšiu pečiais.

Tiktai išsirėšiu, tiktai atsikvėpsiu
Oro grynesnio plačiau;
Visą žmoniją meile apglėbsiu,

Ją pamylėsiu skaisčiau.

RUDENS DIENOS

Nuobodžios, pilkos slenka dienos
Be atmainos ir be vilties;
Aplinkui neprieteliai-sienos
Lyg kad sargyba ant nakties.
O darbas, draugas kitada,
Dabar tik slegianti našta.

Širdy nei sopulio, nei noro!
Nurimus glūdi tuštuma.
Ne tai lyg trošku gryno oro,
Ne tai pastogė svetima;
O nuo svajonių, nuo sapnų
Beliko pasakų senų.

Šalin, šalin!.. Ištiesęs ranką,
Tuščia, kas bėga, grąžini!..
Rečiau vis spinduliai aplanką
Tolyn beskrieja tekini!
O šaltas, purvinas vanduo
Už lango teška. Tai ruduo!

NENORIU SAPNŲ

Ne, nenoriu sapnų,
Vien tiesos ir darbu;
Be atilsio noriu kariauti.
Ir tada vien tiktai,
Kai sušvilpia žaibai,
Galiu krūtine atsigauti.

O tačiau kai kada
Nuliūdimo našta
Lyg spaudžia, lyg širdį griaudina;
Vakarinė žvaigždė
Ar nugirsta giesmė
Į tolimą šalį vadina!..

Kur lakioja mintis?
Ko taip žiba akis?
Kam ašaros veržias ir byra?
Aš patsai nežinau,
Tik Aukščiausio prašau,
Kad stiprintų verkiančią lyrą.

Kai ne kartą sunku,
Skųsčiaus lūpų kraštu,
Kam širdį Aukščiausias man davė?
O tačiau juk be jos
Ant šios žemės karčios
Poetai negims nesapnavę.

KO SIEKIU IR ALKSTU

Sapnų be kančios ir ramumo saldaus
Taip alksta pavargėliai žmonės,
O man tie šešėliai širdies neprigaus:
Aš noriu verpetų, karionės.

Tarp marių plačių kad užkaukia vilnis,
Plačiau man siūbuoja krūtinė;
Ir žiūri tolyn nusiblaivius akis,
Ir nori apimt begalinę!

Man meilės nereikia, kai siūlos pati;
Neapkenčiu jausmų silpnybės;
Vien žavi bekalbė širdis paslaptį,
Kurios nepasieksi gilybės!..

Einu nesuprantamas vienas keliu
Be draugo, ir nieks nepalydi;
Nors verkia širdis, linksmi juoktis galiu,
Ir kūdikiai laimės pavydi.

Ko siekiu ir alkstu, vargiai bežinau!
Pasiiekt nepasiekiamą šalį?
Tik atilsio vieno kaip maro bijau,
Tik norai užmigti negali.

* * *

Kas tas paslaptis suprastų,
Kur krūtinę taip kilnoja?
Kas atsakymą atrastų,
Ko ji trokšta? Ko vaitoja?

Ant krūtinės... begalinės,
Nesuprantamos, jausmingos
Slenka mintys paskutinės,
Slenka, spaudžia rūpestingos.

Rodos, spaudžia, o neskaudžia,

Galvą vien žemyn svarina,
Vien tik giesmę liūdną-griaudžią
Mesti posmais jos masina.

Bet tą giesmę kas priglaustų?
Atsilieptų-pamylėtų ?
Ašarėle apsipraustų
Ir man širdį pažadėtų?

Daug nenoriu!.. O tiek noriu!
Maž pasaulės nors plačiosios:
Nesiklaupčiau prieš altorių
Ten be Meilės amžinosios.

Kas tas paslaptis suprastų,
Kur krūtinę taip kilnoja?
Kas atsakymą atrastų,
Ko ji trokšta? Ko vaitoja?

J. ST.

Aš nežinau, graži sesute!
Ar šluostei ašaras varguos,
Kada mylėjai vien matutę
Ir sargą-angelą danguos.

Aš nežinau, ar ko gailėjos
Ramiai tebmieganti širdis,
Kada neliūdo, neilgėjos
Vienuolė tavo paslaptis.

Ar kiaurą naktį lig aušrinės
Akių sumerkti negavai,
Kada, prispaudus prie krūtinės,
Tiktai kryželį bučiavai?

Kai tavo sąžinė jausminga
Kas dieną vystėsi skaisčiau,
Ar nebuvai tada laiminga?
Aš nežinau; atspėt bijau...

Kitų dienų kita saulutė
Tau sužavėjo akeles,
Ir užmiršai dabar, sesute,
Linksmąsias savo daineles.

Žemyn nusviro ant krūtinės
Galvutė nuo jaunų pečių,
O mintys sunkios, begalinės

Iš erdvių slenka paslapčių.

Jų neapveiksi, neužspausi,
Gyvatos žengdama taku,
Tik valandoj karčioj paklausi,
Kodėl, Dievuliau, taip sunku?

Bet nesiskųsi tosios galios,
Kuri tau širdį surakys;
Tik veido marmuras išbalęs
Oi daugel, daugel pasakys!..

Širdis man verkia: tavo sielą
Suprasti vienas aš galiu;
Bet skirta eit man, mano miela,
Kitu gyvenimo keliu.

SUDIEU

Ir vėlei tavo liūdno veido
Neberegėsiu aš ilgai!
Likimas vėlei nebeleido,
Kad slinktų mums išvien vargai.

Ar susitikime? Dievas žino!..
Ne vygė supa mus minkštai!
Ar maž svajonių nuslopino
Skaudi gyvenimo našta?

Sudieu! Neverk!.. Sunkus likimas
Nors kaip pamotė persekios,
Tegul bailus nusiminimas
Nelenkia tau galvos puikios!

Sudieu! Neverk!.. Lig kol alyvos
Žydės pavasary baltai
Ir kolei širdys plaks mums gyvos,
Manoji plaks vien tau tiktai!..

IŠVAŽIUOJANT

Palaimink, Viešpatie, kelionę,
Kurioj pro ašarų miglas
Palydžiu praeitį malonią,
Kaip laimės tolimas salas.

Aš nežinau, kas priešais laukia:
Tik pilkos dienos ar vargai?

Bet neramos širdies netraukia
Kita šalis, nauji draugai.

O norint kartą, norint vieną
Man leisk pažvelgti atgalios
Ir vakarykščią brangią dieną
Prispausti prie širdies gailios!

Bet Tu, o Viešpatie, man kelią
Parodęs, uždraudei sapnus,
Ir aš, pažinęs šventą valią,
Einu, Apveizdai paklusnus.

Einu, nors skundžiasi krūtinė
Ir trykšta ašara baili;
O Tu man valią geležinę
Užtat mylėdamas kali.

Einu kaip amžinas keleivis
Be prieštaravimo maldos
Ir laimę čia tik kaip praeivis
Žinau iš tolimos gaidos.

DRAUGO LIŪDESYS

Aš be tavęs kaip be lietaus išdžiūvus žemė,
Tuščia iš ilgesio rankas į erdvę tiesiu,
Joj net šešėlio tavo mielo nepaliesiu!
O ateitis... ar tik vienuolio laimę lemia?

Į dvi šali mus nubloškė žiaurus likimas;
Nei viens kitam draugais sau rankų nepaduosi,
Silpnybės valandoj viens kito nepaguosi;
Tik praeities kankins beširdis atminimas.

O tau ar po langais lig šiolei rožės žydi?
Ir gieda amžinas jaunų dienų svajones?
Ar gal ir tau jas nusmelkė prityrę žmonės?
Ir šypsena paskui naivėlius palydi!

O vis dėlto, kad ramios, žvainos naktys šviečia
Ir paslaptinai mirksi danguje žvaigždutės,
Žinau, kad tavo žiūri ten liūdinčios akutės;
Jos ten greta nurimti ir maņasias kviečia.

ŠIRDIS IR PROTAS

Tiek sykių proto prityrimas

Man širdžiai patarė tylėt,
O jai meilu – apsigavimas:
Ji nori amžinai mylėt.

Bet meilės žiedas laime žydi
Taip apgaulingai ir trumpai!
Pavydas ją erškėčiais lydi,
Ir skelbia gedulą varpai.

O ant nuvytusio jos lapo
Nukritus ašaros rasa
Nebatgaivins jau šalto kapo
Stebuklų priemone visa.

Nebatgaivins, kas syki mirė,
Užgautas rytšalio šalnės!
Ryšiai, jau vienąkart iširę,
Nesusimegs ant rytdienos!..

Palieka skausmas ir kankynė
Nebeužgijančia žaizda!
Tuščia beskundžiasi krūtinė
Širdies sukruvinta malda!..

Širdele mano, suviliota
Ir apsiverkusi nesyk,
Išgirk bent kartą sveiką protą,
Jo patarimo paklausk!..

NUTRŪKO – NESUMEGSI

Nešu tau kartą paskutinį
Kančios ir apmaudo eiles!
Ne aš tą sudrumsčiau šaltinį,
Kurs pynė tau dainų gėles.

Jos, skausmo valandoj pradėtos,
Gražybių perlais nežibės;
Krauju ir ašara dėmėtos,
Tau neprisidės tuščios garbės.

Ne mano kaltė: veidmainingai
Ne aš tau priesaikas dariau!
Ne aš nuvokiau sumaningai,
Kad dviem patikus bus gudriau.

O, visą širdį, visą sielą
Aš tau aukodavau kilniai!..
Tu auką, širdžiai vakar mielą,

Šiandieną žaislu išmainei...

Kad bentgi žaislas būtų švietęs
Skaistybe mirgančios žvaigždės!
O, pasidžiauk! Mūsų pilietės
Ne jo slapčia tau pavydės.

Širdis krūtinėje man plyšta,
Bet žaist jausmais aš negaliu...
Sudieu! Kas buvo – nebegrįžta!
Ir mums nebeit vienu keliu!..

PASKUTINIS AKORDAS

Vis tai buvo...
Bet jau žuvo.
Vien tik giesmėje paliko!
Daug mylėta,
Daug kentėta,
Ne dėl vistančio vainiko
Skausmo valandoj pradėta.

Jei tau liūdna bus kada
Ar ilgėsis ko širdis,
Atsivėrusia žaizda
Atsilieps tau praeitis,
Atsiskleisk šias eilutes:
Daug sau artimo atrasi
Ir už drauges-sesutes
Tuomet jas giliau suprasi...

Rasit, tuomet tau širdis
Pasakys, kad vien tik jis
Taip kilniai tave mylėjo!..
Tu, jo sielai svetima,
Meilę lošei žaisdama,

Ją prisiekdama ant vėjo!..
Ir už ką ją neseniai
Lengva širdžia išmainei?

Kas buvo,
Jau žuvo,
Sugrįžti negali!
Tik skausmo žaizda
Prašneks gal kada,
Primindama brangiąją šalį,

Kuri jau sugrįžti negali!..
Negali, negali!..

JAUNOS DIENOS

Jaunos dienos – neprotingos,
Paklydimais gan turtingos,
Neina žingsniais, bet risčia!
Už akių joms neužbėgsi,
Nepavysi, neužrėksi,
O senatvė šit ir čia.

Oi, kodėl gi tų dienelių
Nieks išmelsti nei ant kelių
Nebegali niekados?
O gan tankiai, lyg kad tyčia,
Pats galanda sau vilyčią,
Nebebodamas doros!

Žilo plauko – sveikas protas,
Prieš pagundas apšarvotas,
Bet, Dievuli, per vėlai!
Nei jam giedro įkvėpimo,
Nei energijos jaunimo!
Bailūs patys veikalai.

Kad jauni sveikiau žiūrėtų,
Kad seni daugiau galėtų!..
Būtų ir giesmė kita.
O dabar juk žmogų retą
Rasi, kur pernykštį metą
Neapkaltintų kada.

O tačiau jūs mano vienos
Širdžiai brangios, jaunos dienos,
Aušra gimusios rytuos!
Pirmos laimės ir karionės,
Meilės pirmgimės svajonės!..
Jūsų nieks neužvaduos.

DIENŲ SELVARTAI

Nežadinki laimingo, jei kada sapnuoja
Užburtas pasakas ir amžinas dausas,
Kai stygos virpančios jo sielai sudainuoja
Ar rūta kvepiančias prisimena kasas.

Ką duosi, elgeta, jo sielai nemirtingai

Už Dievą amžiną, jį žemei sugražinęs?
Gal leisi svetimu pasidalint duosningai,
Su replėmis buržujo klėtį atrakinęs?

Vargų našta ir veidas prakaituotas...
Kad kūno alkanus pasotintų nasrus?
Paskui gi kirminams karste pakeltų puotas
Protingo tvarinio likimas per žiaurus?

O, neišmanėli, kurs, dievindamas protą,
Įžvelgti negali skaidrios širdies troškimo,
Bent to nepavydėk, jei kuomet sužalota
Dausų aukštybėse ieškos užsimiršimo!

SONNET À VICTOR HUGO

Vertimas

Il faut, dans ce bas monde, aimer beaucoup de choses
AL. DE MUSSET

Daugel reikia dalykų šioj žemėj mylėti,
Kad pažintum paskui, kas mylėti verčiausia.
Saldumynus, žaislus, marių erdvę plačiausia,
Arklus, moteris, garsą ar skaistrožių rėtį.

Kartais tenka sumindžioti rožę skaisčiausia;
Dar tankiau atsisveikinant verkti, kentėti!
Ir šitai, kai bežiūrint jau laikas senėti,
Mes tada išmintingi, senatvės paklause:

Mes tada tai, pusėtinai visko mėginę,
Gerbt išmokstame, senąjį draugą atminę.
Susipykę, pabėgę, ant galo po metų

Susitikę, kaip vakar sau ranką padavę,
Vėl kaip vakar draugai tarp šių žemės verpetų;
Vėl rytojų sapnuojam, kaip vakar sapnavę.

AKYS

Vertimas

Bleus ou noirs, tous aimés, tous beaux
SULLY PRUDHOMME

Oi, daugel gražių, numylėtų akelių,
Juodų, mėlynų, aušrai tekant, žiūrėjo!
Šiandieną jos miega ramiai tarp kapelių,

O saulė sau teka, kaip tuomet tekėjo.

Už dieną ramesnės jūs, naktys žvaigždėtos,
Akių sužavėjote tokią daugybę!
Štai žvaigždės bešviečia, dangaus numylėtos,
O žydros akutės aptrauktos tamsybe.

Bet argi tos akys daugiau nebegali
Regėti, kai mūsų pakalnę apleido?
O ne! Tik į kitą jos nukreiptos šalį!
Į Dievą, kurio mes nematome veido!

Kaip skriejančios žvaigždės, nors mus ir apleidžia,
Nors jų nematai, bet danguj pasilieka,
Taip lygiai blakstėnai akių užsileidžia,
Bet žydros akutės nevirsta į nieką.

Tos mėlynos, juodos, tos gražios akutės
Atvertos į šviesą aušros begalinę!
Anapus kapų žiūr jų šviesios lėlutės,
Nors žemė šaltoji prispaudė krūtinę.

LIŪDESYS

Negana mano sielą verpetai
Benešiojo ir daužė keliais?
Ar ant veido daug ženklinę metai
Bent jau kartą nurimti neleis?

O, tie norai širdies begaliniai,
Argi jie be kapų neužmigs?
Argi valandai vien paskutinei
Šaltą atilsį jie tepaliks?

Ko ieškojo širdis, neatrado,
Nors betrokšti vargiai dovanos!
Nepasotinęs amžino bado,
Jį tik pridengiau rūbais šalnos.

Ant nudeginto raisto dar vėjas
Sutrūnėjusius varto lapus;
Bet ten ažuolas, metais šlamėjęs,
Neprašneks! Rytmečiais neatbus!

Jei prašnektų, tai skūstis tegali
Tarp laukų be rasos ir žvaigždės
Ir minėti tą ilgesio šalį,
Iš kurios jau vilties negirdės!

SENATVĖ

Iš draugų, kai pažiūriu, man nedaug bepaliko:
Šaltas kapas užbėrė akis!
Ant pakrypusio kryžiaus nesimato vainiko;
Vien tik budi žvaigždė naktimis!

Štai aplinkui kas kartą vis daugiau svetimų;
Jie manęs ir anų nesupras!
Ir nunešime į patalą šaltą kapų
Savo paslaptis, savo žaizdas.

Buvo laikas, oi buvo, kai tarp linksmo jaunimo
Reikalingi mes buvom svečiai;
Nuo kilnių idealų, nuo drąsaus įkvėpimo
Žiebė mums iš akių spinduliai.

Buvo norai plačiausi, begaliniai tada,
O tačiau mus suprato visi;
Bėga nūdien siaurutė mūsų norų vaga,
O būk mūsų suprast negali.

Tarpe augančių girių vienas beržas apsenęs
Stovi liūdnas ir skundžias vargų;
Ne tai susti nenori, ne tai gailis gyvenęs:
Liūdna seniui, netekus draugų.

Kaip tie metai prabėgo!.. Taip ant melsvo dangaus
Ir nušvinta, ir gęsta žaibai!
Veltui ieškai nors vieno atminimo brangaus,
Ant kurio neliūdėtų kapai!..

Kam gailėtis, kas žuvo ir sugrįžti nebegali?
Tegul šviečia žvaigždė jų kapams!
Atgyvenome amžių, savo įnešėm dalį;
Laikas vietą užleisti vaikams.

Tik trumpai valandėlei pakeleiviai-svečiai,
Ir užgimę, ir mirštą be noro,
Ką ant žemės paliksme? Ar ir mūsų keliai
Kaip tų paukščių iš mėlyno oro?

Argi mūsų karionės, idealai pražus
Be algos, be naudos ir žymės?
Argi liekanos mūsų, kai jau kaulai bepus,
Niekam nieko slapčia nekalbės?

Ne vienas metas, risčia prabėgęs,
Šitai man galvą širmai aptraukė;
O penktas kryžius, pečius prislėgęs,
Vargiai ko gero poryt belaukia.

Išnyko aukso dienų svajonės,
Kurios dainavo aušros giesmelę;
Kapuos nurimo pavargę žmonės,
Kurie man rodė gyvatos kelią!

Pati Dubysa siauresnė teka;
Aukšti jos kalnai lyg kad nuslūgo;
Anuomet kalbios, dabar maž šneka
Žvaigždėtos naktys!.. Rudens pabūgo?

Nejaugi laikas į bočių šalį,
Kur meldžias kryžiai, liūdnei palinkę?
Iš kur numirę sugrįžt nebgali,
Ramybę amžiną sau pasirinkę!

VARPAI

Skamba ir žvanga, gaudžia varpai,
Liūdną ir skaudų leisdami gandą:
Vėl paviliojo auką kapai!
Diena į dieną tiek jų atranda!..

Kiek tai nuėjo taisiais keliais,
Žemės troškimams vos tik užgimę,
Su idealais, su sopuliais,
Amžinu miegu karste nurimę!..

Kur jie šiandieną? Kur ta minia?
Tie milijonai, amžiais išmirę?
Ar, atsikvėpę vėl krūtine,
Kelsisi kūnais kaulai subirę?

Skamba ir žvanga, gaudžia varpai,
Skaudų ir liūdną skleisdami gandą:
Vėl paviliojo auką kapai!..
Diena į dieną tiek jų atranda!

Irgi ant mano kapo-duobės,
Gal nebužilgo, gal netikėtai
Requiem liūdną varpas kalbės,
Sergėt paliepęs nakčiai žvaigždėtai

Skamba ir žvanga, gaudžia varpai,

Liūdną ir skaudų leisdami gandą:
Vėl paviliojo žmogų kapai!..
Diena į dieną tiek jų atranda!

TAIP ATSILYGINTA

Kad šmeižė iš apmaudo priešų minia
Man brangujį vardą gandais nekaltai,
Nustebęs pečius vien betraukiau tiktai,
O meile negęstančia, dar veiklesne
Bažnyčią, tėvynę mylėjau.

Bet kam aš ant aukuro širdį nešiau,
Ir ateitį savo, ir jos troškimus,
Ir savo jaunystės brangiausių jausmus,
O nieko už tai niekad neprašiau,
Bent tas mane gerbti turėjo!

O jis nususuko ir, baltas rankas
Gudriai nusiplovęs kaip antras toksai,
Pusiaukely ėmė žnairuoti skersai,
Ir širdį, ir josios kilniausias aukas
Paspyręs kaip pinigą seną.

Nustebęs tada nebetraukiau pečių,
Tik, kruviną širdį paslėpęs giliai,
Tariau: tai ne mano tie slidūs keliai,
Kur gerbti nemokama vyrų stačių,
Jei durų aukštų nedūzgena...

Už darbą nelaukiau kaip tarnas algos
Nei deimantais spindinčio žiedo garbės;
Manoji žvaigždė ir be to gal žibės!..
O laisvas pilietis ramiai sau miegos,
Nevaržomas pančiais šilkiniais.

Tik vieno man gaila: užviltos vilties,
Kad tėvą atrasiąs tikėjos sūnus!..
Skaudi realybė išblaškė sapnus,
Ir siela nebtuko skaisčios praeities
Su vaiko tikybos šaltiniais!

SKAUSMO SKUNDAS

Už tatai, kad tave, tave vieną tiktai
Nuo jaunųjų dienų aš mylėjau karštai,
Kad tau įkvėptas, amžinas giesmes po kojų
Iki šiol nenuilsdamas klojau ir kloju,

Kad kai pranašas tau atgimimą skelbiau
Jį už savo gyvybę pamilęs labiau!..
O, už tai tavo priešai manęs nepamėgo
Ir į aukštas angas, dantis grieždami, bėgo!
Deja, ten už aukštų, už galingų angų
Nuo Jugurtos laikų nesunku pirkt draugų:
Neburnok, kad lig šiolei ten viskas *venale*,
Betgi duota pakampių šmeižtams visa galia!
Ir šitai kaip kareivis nelygioj kovoj
Be garbės ir be vardo tėvynėj laisvoj
Aš perblokštas ir vienas!.. O mano tėvynė?..
Gint ji savo sūnų kitados garbę gynė!
Bet dabar be garbės, be sostinės pati
Vien tik partijų partijoms dirva plati.

1927.VII.22

A.A.

Didžiausiojo pasaulio sūkurio laikais
Žuvau ne atviroj kovoj,
Neatsisveikinęs su žmona, su vaikais,
Žuvau čia, savo Lietuvoj!

Žuvau nukautas priešų vokiečių.
Ir gert man teko ašarų karčių
Kaip tik tada, kai laisvės valanda
Tautiečiams švito Lietuvoj.

ROMA

Užmigo garsioji cezarų galybė;
Nutilo seniai Koliziejo linksmybė;
„Circenses“⁶ neklykia balsai;
Jau nieks gladiatorių mirti nevaro,
Nesveikina ten morituri cezaro!..
Vien kryžius tebspindi aukštai.

Bet Augusto Roma lig šiolei turtinga;
Jos marmuro rūmai, garbė melaginga,
Dar baltuoja saulės tvanė;
Dar baltuoja rūmai, garbė paskutinė,
Kaip baltuoja kaulai, kapus apkabinę,
Bet Romos... jau mirė dvasia!

Nebėra diktatorių nei legionų!
Ginklu Scipionai nuo kraujo raudonu

⁶ „Panem et circenses“ klykdami reikalavo Romos beturčiai-bedarbiai (plebs).

Nesergėja Alpių šalies.
Aetijus krito, o kruvinos upės
Jau praneša Romai, kad, viską nulupęs,
Italiją Hunas užlies.

Ant juodbėrio žirgo, šarvais apginkluotas,
Štai pusplikius veda Atila gauruotas
Dunojaus apleidęs šalis.
„Kur Roma? kur Roma?“ sutikusių klausia;
Vis viena Atilai naktis ir tamsiausia:
Jam kelią apšviečia ugnis.

Lombardija dega. Gyventojai bėga.
Taip gena pavasaris tirpstantį sniegą.
Kur Roma? kur Roma garsi?
Ta Roma, kur ginklo pakelti negali;
Ji lupo Europos ir Azijos šalį;
Ten turtai pasaulio visi.

Tautoms ji terodė vien kruviną plieną,
Bet Nėmezis⁷ rašo jai mirtį šiandieną
Ir Jovis jai tėvu nebus!
Už ašaras, kraują, už Galų vergiją,
Nauji gladiatoriai, kerštui atgiję,
Atlygins už brolių kapus!

Štai Roma ant kalnų. Atila sustojo;
Laukinės jo gaujos dievams sugiedojo
Ir skečias ginklais kaip sparnais;
Ginklų gi žvangėjimas, žirgų žvangimas,
Žmonių kaip užrūstintų marių ūžimas
Kampanijos eina laukais.

Atsiliepė Roma: balsai netikėti
Padangėmis plaukia, gaujoms negirdėti!..
Tai Rymo bažnyčių varpai.
Atsiliepė giesmės, Danguj pagimdytos,
Ir dvasios, ne žmonės, baltai aprėdytos,
Išeina palengva antai.

Atila stebėjos; nusiminė gaujos;
O minios nežemiškos, Hunams taip naujos,
Vis žengė artyn pamažu.
Priėjo ir dvišakai skirtis pradėjo;
Iš vidurio baltas senelis išėjo
Ir pratarė Dievo balsu:

„Man Leono vardas. Aš – tėvas krikščionių,

⁷ Nemezis – rūstingo atkeršinimo deivė.

Ant žemės vikarijus Dievo malonių,
Ateinu paklausti tavęs,
Iš kur tu, Atila? nuo ko ta skaudžioji
Valdžia, kad tautas ir jų miestus terioji,
Lavonais nuklojęs žemes?”

Atila nubalo, senelį pažinęs,
Kursai jį kas naktį per sapną kankinęs⁸.
Su baime atsakė tada:
„Aš – rykštė, Aukščiausio Praamžiaus pasiūsta,
Man liepta teisybę atlyginti rūstą;
Tautoms jūsų Roma – kalta.“

„Tu rykštė Aukščiausiojo, – Leonas tarė:
Tai plak! Bet tą Romą, kur pikta jums darė,
Plak Romą cezarių dienos:
Bet Romoje Rymą jau naują regėsi, –
Ranka jo šventvagiškai nepalytėsi!
Jį Viešpats galybių užstos.“

*

Nebaltuoja marmurai, Huną pažinę!
Jų žuvo senovės garbė paskutinė,
Vien kryžius tespindi aukštai.
Išnyko ir Hunai. Taip rykštę ir plieną
Teisybė nuplakusi laužo kas dieną!
Tik Leonų auga darbai.

Praslinko kaip sapnas daug amžių ir metų,
Ir vėlei tarp audrų, žaibų ir verpetų
Ant Rymo užtemo naktis.
Ne Hunai atėjo, kaip kitą gadynę:
Italijos sūnūs, teisybę pamynę,
Štai laužias į Petro duris.

Įėjo!.. ir jo šventenybes naikina;
Kaip barbarai-hunai po kojų jas mina,
Įžeidę krikščionių jausmus,
Užmiršę, kad Rymas – pasaulio sostinė,
Kurį visos tautos ir amžiai dabinę
Kaip šventojo tėvo namus.

⁸ Einant padavimu, Atila per kelias naktis sapne matęs senelį, panašų į Leoną, kurs kalaviju jį baidęs nuo Romos.

LAIŠKAI

I

Skubėk, laiškeli, ten, kur širdelė
Sau apsirinko brangią vietelę!
Bėk prakalbėti, meilę laimėti,
Linksmybės saulei veide žibėti.

II

Taip malonu draugą mielą
Man bebūtų jausti arti,
Jam atverti savo sielą,
Nuo širdies žodelį tarti!..
Bet ar šaltas laiško žodis
Visą širdį beparodys?

III

Mano mieliausia
Širdelę klausė,
Ką atsakyti į šį laiškėlį?
Ar žodį duoti?
Ar dar svyruoti?
Ar sau belaistyt rūtų darželį?
Oi, ne svyruoti,
Tik žodį duoti,
Karštai mylėti jauną bernelį
Ir jam užmauti aukso žiedelį!

IV

Skubėk, laiškeli, į tą šalelę,
Kur tankiai bėga mano širdelė,
Ir ne tiek grožė žodžių tuščia
Prašnek į draugą siela slapčia!
Ir daugel, daugel, kas tik širdyje,
Tegul tarp mūsų vėlei atgyja!

V

Bėk, laiškeli, į kelionę,
Nešk, laiškeli baltas,
Draugui meilę ir guodonę,
Ir mintis nešaltas.
Bėk, prakalbink draugą seną
Iš jaunystės metų
Ir paklauski, kaip gyvena
Tarp vargų verpetų.

* * *

Išliksiu aš gyvas paveiksle tame
Net tuomet, kai kūnas, užbertas žeme,
Ilsėsis, klajones užbaigęs visas!..
Išliksiu ne vienas: išliksi vardu,
Kuri sumaningai pirštelių raštu
Nemirštamasis atvaizdai dėjai varšas.
Nors mūsų pasauliai kita mintimi
Nuausta, vardai sau neliks svetimi,
Net žemės klajones užbaigus visas.

(P. Zofijai Romerienei, mano atvaizdą nupiešusiai)

DIEVO MEILĖ

Tu, Aukščiausi, skaisčiausias mano meilės šaltinis!
Tave myliu, kaip myli sūnus tėvą geriausiai:
O tačiau, kaip tas lapas rudeniop paskutinis,
Štai drebu, nes per teismą mane menką užklausi.

Tu – Jehova, aš – menkas! Aš menkesnis už menką.
Tu švenčiausių švenčiausias! Aš vien nuodėmė-griekas.
Tu sutvėrei pasaulį, nors Savęs Tau užtenka,
Aš po žemės pakalnę bevyniojantis sliėkas.

Serafimai per amžius ugnim meilės Tau rausta,
Cherubinau lyg marės tviski Tau sidabrinės!
Ir aš degti norėčiau ugnim savo krūtinės

Ir tviskėti per amžius dvasia, ašaroms prausta!
O drebu vien, žemumą savo baisų pažinęs,
Ir drebėdamas myliu aukštos Tėvą tėvynės.

* * *

Versta iš rusų „Christos voskres“

Bažnyčioj gieda „aleliuja“;
Bet aš tyliu, širdy skaudu:
Čia žemėj ašaros, žudynės, –
Tai balsas giesmės velykinės
Tarytum tyčiojas skundu.

Bažnyčiose Velykas švenčia
Pasaulis mūsų pažangus,
O broliu brolio neapkenčia!

Ir kaip pažemintas žmogus!

Kad Kristus šiandie iškilmingą
Išgirstų „aleliuja“ čia,
Jisai prieš minią nuodėmingą
Pravirtų ašara karčia.

* * *

Ne pranašas, aš ne kovot,
Aš ne žmonių mokinti, –
Aš Dievo įkvėptas giedot,
Su lyra giesmes pinti.

Einu sau Viešpaties taku,
Bjauriuosi melagybe;
Į širdį giesmėmis šneku,
Joj žadinu dievybę.

MALDA

Kad širdį tau skausmas kaip peiliais suspaus,
Kad žmonės pabėgs ir tavęs neužstos,
Pakelk tada širdį nuo žemės aukščiau,
O bus tau be žodžių kentėti lengviau.
Ei, bėk prie galingos maldos:
Ramiau tau krūtinė vaitos!

Kaip balsimas sopulį kūne ramina
Ir ugnį gesina, ir gydo žaizdas,
Taip alpstančią širdį malda atgaivina
Ir gydo kančias paslapčiausias visas!..
Bet tas josios galią tiktai tesupras,
Kas kruviną širdį marina.

KAM ŠIRDĮ DAVEI?

Kam man Tu, Viešpatie, davei
Tą karštą širdį vien kentėti?
Kodėl aš negaliu blaiviai,
Šaltai kaip dauguma žiūrėti?

Norėčiau lygiai aš visus
Prispaust prie degančios krūtinės,
O balsas sąžinės grasus
Man sielą griaužia bekankinęs!

Išplėšk man širdį kruvinai,
Kad jos negundintų ta žemė,
Kur vienos kovos, kur sapnai
Galų gale tik kančią lemia.

VILTIS

Sunku mums būtų be vilties!
Be jos skausme kas suramintų!
Kas duotų širdžiai tiek ugnies?
Kas išvermę varge gamintų?

Ji mums brangiausia dovana!
Visur kaip angelas ji lydi!
Ji mūs stiprybė, mūs drąsa!
Pats pragaras mums jos pavydi!

Be spindulio vilties šviesos
Pavergtų sielos galią žemė;
Mes nepažintumėm giedros,
Ir būtų mūs darbai aptemę.

BETURČIAMŠ

Kas vargdienį žmogų, beturtį priglaus,
Kad rūmams paskirta žibėtų?
Kas širdį parodys dėl vargšo tamsaus,
Kad nėra už tai kas mokėtų?

Juokavimų žemėje skrenda balsai,
Už auksą nupirksi krūtinę:
Turtinę verta mylėti karštai,
Juk aukso jėga begalinė!

„Apkaišę kasas mirtų stiebais žaliais,
Gyvatos garduokimės taure!“
„Juk laikas taip bėga! Ruduo kai ateis,
Derėsmės su giltine žiauria.“

Bet ten be pastogės vaitoja gailiai!..
Ar skundas užmirs jam be žado?
Ar atbalsio jokio neris sopuliai?
Ar broliai leis mirti iš bado?

O, žemė – plati! ir tas skundas žmogaus
Be atbalsio skris per platybę!
Tik Viešpats galybių išgirs iš Dangaus;

Bus gobšui skaudi jo rūstybė.

O Dieve teisingas! Be tavo globos
Varguolis kentėt negalėtų;
Kuo guostų jisai be gyvatos antros?
Baisu, jei į ją netikėtų!

Prakeiktas, kurs pragaro juodo nuodais
Jam tikinčią šaldo krūtinę!
Prakeiktas beširdis, kurs velnio nagais
Jam viltį išplėš paskutinę!

SUVARGUSIEMS

Vargų varguos paskendus žemė
Tuščia kančių belaukia galo
Ir prakeikimo tulžį vemia,
Ar į krūtinę peilį remia,
Kai ji sunyko ir užšalo.
Ilgai ji ašara rasos
Be Tavo dangiškos tiesos?
Prašnek, pratark, Aukščiausi!

Nejaugi Kristaus beišseko
Gyvatos amžinas šaltinis?
Nejau troškimams neužteko,
Nejau į širdis neprašneko
Kaip Dievo Žodis antgamtinis?
Tai kur apaštalių darbai,
Jei Kristų myli jie labai?
Kodėl jų, Viešpatie, neklausi?

Nemaž priviso geradėjų:
Lygybę, laisvę begarsina;
Bet vietoj vargšo apgynėjų
Vardan aukštų, šventų idėjų
Jie luomų kerštą bevaisina.
Be meilės jų darbai suvys!
Ne jie pasaulį atgaivys!
Ne jiems Tu, Viešpatie, tarnausi!

Nuleisk bent spindulį malonės
Į jų užmirusią krūtinę!
Tegul raminas jų dejonės!
Tegul supranta rūtūs žmonės
Malonę Tavo begalinę!
Tegul jų širdys atsigaus!
Nušvirk pasauliui iš Dangaus!
Prašnek, pratark, Aukščiausi!

SUNKU GYVENTI

Sunku gyventi žmogui ant sviesto;
Visur tik vargas, nelaimės vienos;
Nuo nuliūdimo, skaudaus ir kieta,
Tulže apkarto gražiausios dienos.

Lapus nuo medžių rudenio vėjas
Dar taip neblaško žiauriai į šalį,
Kaip daužo vargšą skausmas užėjęs,
Kad žmogus vietos rasti negali.

Lopšy mes verkiame, saulę išvydę;
Verkiame, meilės pančius pažinę;
Verkiame, nuo kelio tiesaus nuklydę;
Verkiame, karstą sau prisiminę.

Veltui, nugręžęs akis atgali,
Tarp atminimų ieškai ramumo;
Nieks nuraminti tavęs negali
Nei išmatuoti širdies gilumo.

O Dieve didis ir Tėve brangus!
Pastiprink žmogų, silpną ir menką,
Taip sutvarkytą, kad vien tik Dangus
Jo begaliniais norams užtenka.

PRIEŠ ALTORIŲ

Atsiklaupęs prieš altorių,
Prieš Švenčiausį pagarboj,
Nuraminti širdį noriu
Dievo amžinoj globoj.

Bet tos mintys palaidūnės,
Išsiblaškusios keliais
Žemės, amžinos klajūnės,
Ar kada nurimti leis?..

„Mea culpa!“ į krūtinę
Nusižeminęs mušuos, –
Spindi siela diemantinė,
Spindi ašarų lašuos.

MARUOS GIESMĖ

Marija, Marija,
Skaisčiausia lelija,
Tu švieti aukštai ant Dangaus!
Palengvink vergiją,
Pagelbėk žmoniją,
Ją gelbėk nuo priešo baisaus!

Mes, klystantys žmonės,
Maldaujam malonės;
Marija, maldų neatmesk!
Tarp verkiančių marių
Šių žemiškų karių
Nupuolančius stiprink ir vesk!

Ir kūno silpnybė,
Ir žemės puikybė,
Ir pragaro juoda dvasia
Į prapultį stumia
Žmonijos daugumą
Ir žudo galybe tamsia.

Kaip upės bėgimas
Taip mus įpratimas
Kas kartą vis traukia žemiaus;
Vargai kasdieniniai
Kaip pančiai gelžiniai
Mus rišti kada bepaliaus?

Silpni, nusiminę
Tavęsp paskutinę
Tematome viltį tiktai;
Tu savo malone
Šiai žemės karionei
Palengvinti galią žinai!

Marija, Marija,
Skaisčiausia lelija,
Dangaus karaliene šviesi!
Užstok prieš Aukščiausį
Tu žmogų menkiausį!
Taip daugel pas Dievą gali!

MARIJOS GIESMĖ

Prie stebuklingo šv. Marijos paveikslo
Krekenavos bažnyčioje

Mylimoji Karaliene, Viešpati Dangaus,
Neapleiski čia ant žemės vargstančio žmogaus!
Tu stebuklais įgarsėjus,
Viltį Tavimi padėjus,
Neapleisk manęs!

Ir neduoki, Motinėle, man pražūt gyvai!
Sugrąžink prie tikro Dievo klaidžiojant kreivai,
Kad nerūstinčiau Jo veido,
Kurs tiek kartų man atleido
Nuodėmių kaltes.

Taip esmi vargais suspaustas iš jaunų dienų!
Tie vargai – tai kietas jungas įpročių senų.
Gelbėk žmogų nelaimingą
Savo globa stebuklinga,
Motina Dangaus!

Tu Krekenavos paveiksle žinoma plačiai,
Kad stebuklais trauki žmones iš ugnies stačiai;
Nuo perkūnijos trenkimo,
Nuo piktųjų užpuolimo
Apgini veikiai.

Kad prie tavo numylėto dangiško Sūnaus
Šauksiuos verkdamas per teismą veido malonaus,
Duok, kad Teismas Jo baisingas
Man išpultų maloningas
Valandoj mirties!

DIDYSIS ŠEŠTADIENIS

Kam raudos ir verksmas prie karsto Mesijo?
Raminkis, pasaule visa!
Kas neša gyvatą, mirties tas nebijo;
Jo pagarbai – dvasios tylai!

Palaimintas Vaisius, kurs žmogų pakėlė,
Ant kryžiaus iškeltas patsai!
Kurs žmogui kaltam, atgailos ašarėlę
Išspaudęs, atleidžia visai.

Nuo saulės rytų iki jos užtemimo
Ant kryžiaus ištiesęs rankas,
Jis paskelbė žemei laikus atgimimo;
Laimingas, kursai Jį supras!

Apkaltos jau pančiais tamsybių galybės:

Jokūbo nušvito žvaigždė!
Silpnos moteriškės atleista kaltybės
Per ją – Izraelio garbė!

Kam raudos ir verksmas prie karsto Mesijo?
Raminkis, pasaule visa!
Kas neša gyvatą, tas mirti nebijo:
Jo garbei – tik dvasios tyla!

ŠV. AUŠROS VARTŲ MARIJAI

N'apleiski mūsų, motinėle,
Kuri Aušros n'apleidi Vartų!
Mums širdys sopančios išgėlė:
Užtark, užtarus mus tiek kartų!
Taip daug gali prieš Visagalį,
Užtark vargingą mūsų šalį!

Į Vilniaus brangią mums šventovę
Taip trokštam pulti Tau po kojų;
Bet svetimi ten įsibroję
Lankyt Tave kelius pastojo.
Užtark pas Tėvą visagalį,
Kad mums gražintų Vilniaus šalį.

Juk Vilnius – mūsų Gedimino,
Juk ten Kazimieras Globėjas!
Šventos Kalvarijos kalnyno
Kas aplankyt nesižadėjęs?
Mes verkiame, Vilnių prisiminę:
Gražinki mums tėvų sostinę!

Per amžius Vilniuj stebuklingai
Globojai mūsų tėvus, gynei,
Būk ir vaikams jų maloninga
Sostinę sugražint tėvynei!
Užtark, užtark pas Visagalį,
Kad Jis gražintų mūsų dalį!

TOS PAČIOS GIESMĖS VARIANTAS

Pasiilgę Tavęs, Lietuvos motinėle,
Kuri Vilniuj stebuklais gini Aušros Vartų,
Štai nuliūde maldaujame, rankas iškėlę,
O išgirsi, išgirsi, mus užtarus tiek kartų!
Nuramink mūsų sopančią, skaudžią krūtinę:
Sugražink mūsų bočių, tėvelių sostinę!

Kaip tėvai lankė Vilniuje Tavo šventovę,
Taip ir mes Tau norėtumėm pulti po kojų,
Bet į brangias angas svetimi įsibrovę
Pas Tave pasiguosti mums kelią pastojo.
Nuramink mūsų sopančią, skaudžią krūtinę:
Sugražink mūsų bočių, tėvelių sostinę!

Ten juk mūsų ant kalno pilis Gedimino!
Ten bažnyčia Kazimiero švento Globėjo!
Kas Kalvarijos kalnų nelankė, nežino?
Mūsų mintys ir širdys juos taip pamylėjo!
Nuramink mūsų sopančią, skaudžią krūtinę:
Sugražink mūsų bočių, tėvelių sostinę!

Amžiais Vilniuj stebuklais Globėja galinga!
Mūsų tėvus ir bočius globojai ir gynei;
Būk ir mums, Motinėle, vaikams maloninga:
Sugražink mūsų Vilnių, išplėštą tėvynei!
Nuramink, nuramink mūsų skaudžią krūtinę:
Sugražink mūsų bočių-prabočių sostinę!

GIESMĖ KRISTUI KARALIUI

Karaliau dangiškos šviesybės,
Nužengęs žemės išganyti,
Už mūsų protėvių kaltybes
Žmogaus priimti teikeis lytį.
Parodęs meilės mums tiek daug,
Žmonių širdyse karaliauk!

Ant kryžiaus mirtį nugalėjęs,
Gyvatai sieloms sugražinęs,
Tu, Kristau, mūsų Atpirkėjas!
Karalius amžinos tėvynės!
Bažnyčios tavo priešų daug,
Bet Tu ir žemei karaliauk!

Taikos ir meilės, nuolankumo
Skelbėjau, pavyzdy, šaltini!
Tavęs maldaujam iš gilumo...
Valdyk pasaulį vidujinį!
Nors mūsų nuodėmių taip daug,
Bet Tu širdyse karaliauk!

Karaliai valdo plačią žemę,
Teises tautų atstovai duoda;
Bet iš Tavęs jie galią semia;
Tu jiems šviesa, Tu jiems paguoda.
Taip žemėj neteisybių daug,

Bet Tu teisybėj karaliauk!

FEDERANTŲ HIMNAS

Mes, federantai, darbo žmonės,
Ne privilegijų malonės,
Mes darbo reikalaujam sau.
Už krašto labą, už tėvynę
Glaudžiai į kuopą susipyne,
Tarnausim, Viešpatie, tik Tau!

Kas žemę dirba, kala, rašo,
Kas duonos veltui sau neprašo,
Tas mūsų brolis-vargdienys.
Kas tyko svetimojo turto
Ar griauti židinio sukurto,
Tas proletaras tinginys.

Doroji laisvė ir brolybė,
Darbštumo ir luomų lygybė
Mums kelią gairėmis nutiesi
Ne griauti, norime statyti
Ir, Lietuvos pasekė vytį,
Dėl jos darbuosmės ateities.

JAUNOSIOS LIETUVOS HIMNAS

Jaunoji Lietuvos karta,
Tėvų pamilus brangią šalį,
Už ją, už ją, kiek jėgos gali,
Širdim galinga ir karšta
Ne už skriaudas vien proletaro –
Visos tautos varyti baro
Į darbininkų eilę stok!
Plačiausiu mostu užsimok!

Pagerbęs milžinus tautos
Ir darbus savo pirmtakūnų,
Patsai auk ateičiai galiūnu
Ir savo prievolės šventos
Įnešti irgi savo dalį,
Darbais palaimint brolių šalį,
Jaunime pažangus, atmink!
Garbės sau kelią pasirink!

Ant išvyniotos vėliavos
Kilniai išrašę: už tėvynę!
Rankas sau draugiškai supynę,

Pirmyn, Jaunime Lietuvos!
Pirmyn aukštai tarnaut idėjai,
Šviesesnės ateities kūrėjai!
Pirmyn, jauni draugai, pirmyn!
Kaip Vilniaus bokštai, vis aukštyn!

MANO MOKSLADRAUGIAMS

Mano gudrūs draugai greit į žmones išėjo;
Žemės išmintį giliai suprato;
Išsiblaivė sapnai! Nebegaudo jau vėjo;
Iš aukštybių ir žiūri, ir mato!

Kaip tie mainos laikai! Rodos, vakar tai buvo,
Kad, nuo mokslo nuvargę, ant galo
Uždainuodavom Lietuvą. Gerklės mums džiūvo,
Bet krūtinės garavo, nešalo.

Ko tada nesvajota! Ar ko nežadėta!
Kaip didvyriai tik laukėm karionės.
Pasišvęsti ir vargti už žemę mylėtą
Buvo obalsis mūsų kelionės.

O dabar? Nebe taip!.. Vyrai sveiko jau proto
Turi saliūnus aukštus! Ko reikia?!
Neišriš be naudos kapšo, rubliais kuproto!
Viską sprendžia iš aukšto... ir peikia!

Prie kreidos ir stalielio per naktį darbuojas;
Važinėjas po vaišes kaštanais;
Prieš jaunimą nauda pasipūtę didžiuojas,
Jį vadina „gudriai“ litvomanais.

Mano gudrūs draugai greit į žmones išėjo;
Žemės išmintį giliai suprato:
Išsiblaivė sapnai! Nebegaudo jau vėjo,
Iš aukštybių ir žiūri, ir mato!

VINTAS

Jei nori draugijoje nieku nebūti,
Mokinkis išgarbinto vinto!
Tą vieną svarbiausią pašalinęs kliūtį,
Sau stosi ant kelio ištrinto.

Prie vinto nereikia gražios iškalbos;
Šiandieną ne ji liaurus renka;
Vien žodžiai: du trys iki ryto aušros

Per kiaurąją naktį užtenka.

Garbingos matronos, kurių liežuvėliai
Tarškėdami sukas ratu,
Prie vinto nurimsite bent valandėlei
Ir drauges bus šmeižt nesklaidu.

Prie vinto nereikia nei didelio proto!
Atimti-pridėti gana.
Prie vinto bus lengva ir kojoms pilvoto,
Ir kam pavyduoklė žmona.

Be vinto žmogaus lyg nepilno dar meto:
Gerai, jei pakenčiamas bus;
Negaus pagarbos, nors kalbėtų iš reto
Ir žydų skaitytų raštus.

Jei vintą mokėsi, tavęs neapleis
Kaip mylimą svečią pakviesti;
Su vyrais didžiais, generolais garsiais
Galėsi greta atsisėsti.

Jei kokį norėsi aprūpint dalyką,
Tai vinto mokėt bus naudinga:
Nieks sauso neklauso, nedirba už dyka:
Prie vinto pakviesk reikalinga.

Šimtinę įbrukti – gal neatsargu:
Supyks!.. Bet pralošt jam gali!
Ir reikalas tavo praslys kaip ledu,
Ir pirštai nebus sutepti.

Kišenė – tuščia! Irgi vintas padės:
Prikimši... ne savo, tai kito!
Nenori garsaus piniguočio garbės:
Per vintą ar vienas nukrito?

Tau laiko per daug: iš bėdos išvaduos
Prie vinto susėdę draugai;
Ir nieks dykaduonio tau vardo neduos,
Ir laikas netęsis ilgai.

SKAUSMO BALSAS

Giedojau meilę, jauną viltį,
Skambėjo stygos man saldžiai;
Šiandieną tenka ar nutilti,
Ar verkt už išgamas skaudžiai.

Gana svajojus! Meilės vietą
Užims rūstybės skaudulys!..
Prašneks žaibais!.. Bet širdį kietą
Vargiai pajudins, atgaivins...

O jūs, kurie krūtinę jauną
Kas dieną šaldote ledais!
Kuriems madera gerklę plauna,
Kurie vien augate pilvais!..

O jūs, išlepę ir atšalę,
Apkurte žiovaunat paikai,
Kai, nuo darbų-vargų išbalę,
Gal jūsų miršta kur draugai!..

O jūs, kurie taip daug žadėjot
Ir norus skelbėte gražius,
Kur šventą ugnį tą padėjot
Ir tuos sumanymus plačius?

Žinau, dabar jums daug nereikia:
Pavalgius atilsio saldaus;
Ir, nieko pikto kaip neveikę,
Kai mirste, tikitės Dangaus.

Apakę! Savo kelią matot
Tarp rožių, pokylių, juokų!..
O nelaimingi, nesupratot,
Jog žemė – tai šalis vargų!

Jog žemė – ašarų vietovė!
Ir nelaimingas tas žmogus,
Kurs veido ašara neplovė:
Jam uždarytas bus Dangus!

SPJAUKI, DRAUGUŽI, Į VISKĄ!

Spjauki, drauguži, į visa, kas žiba!
Švilpk, iki plikas esi!
Plunksnos užaugs, gal padaigos jau kyba:
Būsi kaip mulkiai visi.

Ko ta jaunystė kvaili nesapnuoja!
Plėsti dirvonus plačius?
Sėdi ant knygų, rimtai prakaituoja,
Takus užsimojus naujus!

Lauk, iki išmintį visą suprasi!
Laiko nedaugel praeis:

Šiltą pastogę ir lizdą atrasi,
Žiovaudams girsies svečiais.

Metais iš grašių sermėgio nutukęs,
Vargšo drovėsies namų:
Pilvą išpūtęs, cigarą užrūkęs,
Juoksies iš savo sapnų.

Persų kilimais sau butą išklojęs,
Sėdęs į kėdę minkštai,
Vaišes skaitydamas, supdinsi kojas;
Mintys plezdens neaukštai.

Dieną prastūmęs, kaip Dievas beleido,
Teisiojo migsi sapnu;
Gal rūpestys koks ir sės tau ant veido,
Mažas tačiau kaip ir tu.

Spjauki, drauguži, į visa, kas žiba!
Švilpk, iki plikas esi!
Plunksnos paaugs, juk padaigos jau kyba:
Būsi kaip mulkiai visi.

AŠAROS TARP JUOKŲ

Kas man darbo, jog tėvynę
Spaudžia sopuliai,
Jog piktieji, ją pamynę,
Žudo taip baisiai.

Duok stiklelį šen, brolyti,
Duok užliet vargus,
Šimtą metų pamatyti
Duota mums nebus!..

Kas man darbo, jog bažnyčia
Verkia kruvinai,
Jog ją žeidžia tarsi tyčia
Patys jos vaikai.

Užrūkyti duok, brolyti,
Dūmai teužsklis.
Reikia dūmais uždaryti
Sąžinei akis...

Kas man darbo, jog jaunimą
Žudo mums gudai,
Jog per mokslą – apjakimą
Duoda vien tiktai.

Žalią stalą trauk, brolyti,
Vintui skleisk būbnus.
Dienos ilgos!.. Kas daryti,
Ilgu taip nebus!..

Kas man, jog vaikus bedieviai
Žudo amžinai,
Jog jau žalią medžio žievę
Kerta kirminai.

Popai į cerkves, brolyti,
Gena mūs vaikus...
Bet vienam kas bedaryti?!.
Kaip sau bus, tebus!..

Kas man, jog jau pasileido
Kaltės kaip vanduo.
Jog ant žydinčiojo veido
Gelsta jau ruduo...

Kas man darbo, tai, brolyti...
Juk žingsnius vaikų
Ir vedžioti, ir taisyti –
Darbas kunigų!..

Kas man darbo, joguei vargšo
Niekas neužstos,
Jog lopais iš tolo barkšo,
Miršta be plutos...

E, jau vargšai tie, brolyti,
Visada jie bus...
Liepk vežėjui užkinkyti,
Trauksme į svečius!..

Kas man darbo, jog barzdočiai
Žydai siurbia mus,
Jog jų geismams ir jų sočiai
Vis gana nebus...

E, be žydo jau, brolyti,
Apsisuks galva,
Juk ar pirkti, ar taisyti
Kas padės tada?!.

Sako, gelbėti draugiją
Reikia jau gyvai,
Kas man darbo, tekirmija,

Kad tik man gerai...

Kas man darbo, tai, brolyti,
Suvadink šunis,
Trauksme kiškių sau vaikyti,
Kai tik kiek prašvis...

Sako: kibkim į tvėrimą
Dėl tėvų šalies,
Sako – be pasišventimo
Saulė jai nešvies...

Kas man darbo, juk, brolyti,
Atsirias tokie,
Kur norės save žudyti...
Tepasišvenč' jie.

Sako, sentėvių liežuvis
Tai dvasia tautos;
Sako, išgama lietuvis
Be tėvų kalbos...

Kas man ta kalba, brolyti,
Kuo ji man brangi?!
Dar čia būru palaikyti
Gal mane visi...

Sako, mokslas – tai galybė,
Ginklas ir viltis;
Sako, duos mums jis didybę,
Atidengs akis.

Kam tas mokslas man, brolyti,
Proto man gana,
Kas daug nori išmanyti,
Tam apsvaigs galva!..

Kas man darbo, kad ir rėkia
Ant manęs kiti,
Juk ir jie, aukštai išlėkę,
Nusileis visi.

Miegas lenkia man, brolyti,
Galvą jau seniai;
Eikim sau pasivartyti
Lovoje saldžiai.

*

Ei, nutilkit, kanklės skardžios!
Leiskit, teuzmigs! –

Jums tik dūmos, giesmės griaudžios,
O juokai netiks...

TAUTOS PABĖGĖLIAMS

„Oičizna“ jums kvepia, ne žemė-tėvynė,
Maitinanti storus pilvus,
Ne prosenių žemė, kurios užsigynę
Begarbinat lenkų dievus.

Tradicijų savo nuo vakar dienos,
Kultūros skelbikai užkimę!
Negarbūs pabėgėliai mūsų tautos!
Prabočių ainiai išsigimę!

Kiek kartų man virė iš skausmo krūtinė,
Tylėjau tačiau kaip naktis..
O išgamos! Pirštinę štai geležinę
Dabar jums metu į akis!

Žinau, nesupraste jūs skausmo giesmės,
Jūs kūnai be dvasios, be žado!
Be atbalsio žodžiai pro ausį skambės,
Širdies neberas, kaip nerado.

Bet argi tylėsiu, kad prisikėlimo
Giesmė sopulinga netiks?
Miegoste? Tegul gi dėmė prakeikimo
Ant jūsų per amžius paliks!

Tėvų-didžiavyrių vaikai svetimi,
Lyg kryžkeliais gimę dėl juoko!
Kur motina jūsų? Nuraudus pati
Nedrįs besisavint apuoko.

Kur jūsų tėvynė? Ne Vilnius? Warszawa?
Žinau ir suprantu dėl ko:
Tam balet, teatry, tam Corso zabawa!
O ko dar sulaukšte ryto!

Ten dukters po pensijas mokes sklandžiai
Rojalį daužyti ir šokti,
Kalbėti prancūziškai, juoktis gražiai...
Ir ko ten negali išmokti!..

Lietuviškai, rods, neišmoks prakalbėti
Ar austi, ar braukti rasas,
Ar prosenių žemę, jos būdą mylėti,
Bet... užduotį savo supras:

Per pokylius kaip karalienės žibės,
Barzdos nebijos net ir popo:
Sau vyrą sugaus ir garsiai ištekės,
Ir siūdinsis lopą ant lopo.

Užstatę į banką tėvų palikimą,
Puotaus kaip kiti per naktis;
Užkinkęs pratėgminiais per įpratimą,
Vežėjas bepauškins dar vis.

Kai grašio „prie dūšios“ nebliks jau visai,
Kai niekas neskolinis ant galo,
Tada bus nuskundžiami sunkūs laikai!..
Ir spiesis prie svetimo stalo.

Duok, Viešpatie, pranašu būt melagingu:
Nuo Volgos muzikai ateis;
Už banko skolas, be derybų draugingų,
Nuo žemės nustums jus pečiais.

Tada „abrusėnija“ kaltinta bus,
Ne jūs, savo dvarą užstatę;
Paskui net kalmukų pamėgste ratus,
„Krakiškius chomontus“ pametę.

Juk štai jau ne vienas persiveža pačią
Nuo Tūlos ar Viazmos namo;
Maišyti jų sūnūs po Lietuvą plačią
Tradicijoms girsis ryto.

O gal ir sveikiau bus tėvynei tada:
Bent aiškūs tai bus jau maskoliai;
Suprasme, kodėl tai kalba jų kita
Ir kas tie vadinami „broliai“!

Suprasme, kodėl jie be Dievo gyvena,
Bažnyčiose bijo maldos,
Kodėl jie paniekino pavardę seną
Dėl blizgančios lenkų mados.

Kodėl tai, pamėgę intrigas tamsoj,
Pakampiais „danosus“, šmeižimą,
Jie skriaudžia mums vardą Europoj visoj,
Pasiekę net tolimą Rymą.

O gal ta naujoji karta atėjūnų
Taip mūsų kaip lenkai neskriaus;
Gal, vietą užėmę sūnų-palaidūnų,
Bent vylium prieš mus nekariaus.

Gal metais jie naują tėvynę pamėgs,
Kaip josios vaikai susipratę,
Ir siaust pinigų į Paryžių nelėks,
Miškus į lombardą užstatę.

Gal jie nesakys, kad vilties atgimimo
Nebėra iš mūsų tautos;
Nekrūpčios kaip pragaro pasišventimo,
Ir saulė ant jų neraudos.

Žinau, nesupraste jūs skausmo giesmės
Apsvaigę nuo lenkiško tvaiko:
Sudieu gi tada, jūs vardai be garbės!
Šešėliai, užklydę lig laiko!..

* * *

Kauno miesto aikštėj veršis baubia griaudingai
Aukštinėlkas ant ratų plikų:
Žydas veža jį pjauti ir mąsto pelningai
Jį nupirkęs iš „gojim“ paikų.

Leidžias saulė už kalno, garsu, nėra vėjo!
Žmonės ramūs sau žengia taku;
Ką jiems veršis? Man širdį giliai suskaudėjo,
Ir taip liūdna! Ir taip nejauku!

Ar tai vienas beširdės gamtos sutvėrimas
Ko tai šaukias... už būvį kovoj!
O, nurimki, beviltis, beprasmis šaukimas,
Kurs beribėje dingsti mėlsvoj!..

LIETUVA – DIDVYRIŲ ŽEMĖ

„Lietuva – didvyrių žemė“
Mūsų giedama seniai;
Bet iš tos didybės semia
Savo naudą tik velniai.

Bočių laurais pasipuošę,
Vien temokame svajot,
Ar, didžius planus paruošę,
Sau rimtai ant jų miegot.

Dirbti darbą, nešti naštą,
Braukti prakaitą dienos,

Pasišvęst už savo kraštą,
Jei to niekas nežinos, –

Tai per žema, negarbinga
Mums, didvyriams tos tautos,
Kur norėtų tapt galinga
Nuo Liepojos lig Brastos.

Mums platybių reikalauja
Bočių sienos, jų vardai,
Bet viduj šeimininkauja
Lenkai, žydai ir gudai.

Čia lietuvis besijausti
Gal kaip svetimoj troboj,
Tik kad mažumų neskriausti
Joms užtikrintoj globoj!..

Servilizmo atėjūnų –
Svetimtaučių dar ilgai
Nenustosme mes, galiūnų
Vakarykštieji vergai.

Bet savitarpy puikybės
Iki sočiai mums gana,
Jei tik yra galimybės
Ką prispausti letena.

Ministerijų pritvėrę,
Joms neskundžiame kasos
Ir iš jos, gerai įgėrę,
Siausti turime drąsos.

Valdininkai ir atstovai
Demokratai, rods, visi,
Bet nejau tautos vadovai
Vaikščios pėsti ir basi?!

Automobiliais tik dunda
Su mergelėmis linksmi!..
Sąžinė tik tuomet bunda,
Kai už kyšius teisiami.

O tų partijų tarp mūsų,
Jų programų ir barnių!..
Tiek vargiai pas vargšą bl..
Atsiras už marškinių.

Vargo, skurdo mums riestoka,

Nesimato nei giedros,
Bet užtai jaunimas šoka
Iš aukų lig pat aušros!..

O Dievuliau, duok mums proto
Ir daugiau sveikos doros!
Argi jau ant mūsų ploto
Vienos usnys bekeros?

APSAUGOK, VIEŠPATIE!

Apsaugok, Viešpatie, nuo priešo,
Kursai patamsiais duobę knisa,
Nuo to, kursai ant kelio viešo
Purvais apdrabsto žmogų visą!
Bet aš bijau ir tų draugų,
Kuriems nelaužė nieks ragų:
Kurie per daug akyvai mano,
Kitus, ne savo ožį gano.

Apsaugok ir nuo piktadėjo,
Kursai užpuolęs kelnes mauna,
Ir nuo politiko-veikėjo,
Kursai visur tik tvarką griauna!
Bijau ir ponų-labdarių,
Šaltų nuo vėjų keturių,
Ir be jokios varsos jaunimo,
Kuriam gana alaus pliurpimo.

Apsaugok ir nuo lenkomanų,
Kurs Lietuvoj šiek tiek atkutęs,
Lenkystę veisti įsimano,
Kvailiai endeku pasipūtęs!

Išrauk ir tas usnis piktas,
Kurios stačiai nei šis, nei tas,
Ir stiepias ten bevardžiu stiebu,
Kame užuodžia kąsnį riebų!

Apsaugok ir nuo skystapročių,
Kurie, raidžių bent kiek palaižę,
Puikybjėj sėdžias tarp galvočių,
Lyg visą išmintį išaižę!
Doros nesekdami tėvų,
Nulipdę sau nemaž dievų,
Tik vieno Dievo nebemato,
Nes knistis dumbluose paprato.

Apsaugok ir nuo dekadentų,

Kurie varsas užuosti moka,
Nuo elgetaujančių studentų,
Kuriems mokintis noro stoka!
Turėčiau dar nemaž maldos...
Bet aušint burną be naudos
Per daugel širdj man griaudina
Ir lūpas skausmu surakina.

* * *

Kokiems velniams jūs, bepročiai ar žiaurūs žmonės,
Vieni kitiems ant žemės pragarą sukūrę,
Burnojate, kad tai Praamžius be malonės
Į kovą amžiną už būvj jus subūrė!
Ar saulės šilumos, ar duonos neužtektų,
Jei meilė širdyse nesaunori prašnektų?

Juk taip nedaug žmogaus laimužei reikia,
Tiktai skaisčios nedrumskite širdies jam tyčia!
Aperpėjus lūšna varguoliui dangų teikia,
Kai jo šeimynoje ramumas ir bažnyčia.
Bet duona net balta karti bus, mano ponai!
Jei meilė nepriglaus, nešildys milijonai.

NUOLAT VERKŠLENANTIEMS POLITIKAMS

Tuščių skundų, įgrisusių dejonių
Gana! per daug, nenuoramos réksniai!
Gana verkšlent jums, milžinai svajonių,
Išlepinti ir sotūs tinginiai!

Ne jums jaunos tėvynės saulė teka:
Per akinius joj viskas jums juodai!
Ne meilė jums į rūščią širdj šneka,
Tiktai garbės užgautos apmaudai.

Jums viskas griūt, subirti viskas žada:
Jau parausti net patys pamatai!..
Belioka jūsų mylistą kaip vadą
Pagalbon melst: išgelbėk tu tiktai!

Juk buvo laikas, kad prie kito vairo
Stovėjote, išminčiai! Kuo tada
Nustebinot? Ne veltui nesidairo
Į jus dabar su ilgesiu tauta.

Dabar šalis, nuo jūsų nusikreipus,
Beeina savo išminties keliu,

O jūsų priešai užkampiais bešaipos,
Kad tapote verkšlentoju gailiu.

Ne kritikų, kur šmeižia, viską peikia,
Ne pranašų bedugnės ateities, –
Mums reikia tų, kur susikaupę veikia!
Daugiau darbų! Daugiau jaunos vilties!

KAI KAM

Pelningai duosnios labdarybės metu
Ir kryžkeliais Didžiojo karo
Kai kur kai kas
Suskubo gudriai komiteto vardu,
Kurs gerą visuomenei daro.
Pasukt ir į savąją pusę raktu,
O trindamas baltas rankas,
Prie aukso naudos pasišildęs,
Dabar jau pirklys pirmos gildės
Ne vienas kai kas.

Pabūgęs žiaurios bolševikų drausmės,
Nusisavint galvos išsigandęs,
Kai kur kai kas
Į Lietuvą spruko; išmoktos giesmės
Iškęst čia negali nebandęs;
O kai deputato mandatą laimės,
Tai, trindamas baltas rankas,
Nusavinęs daug „geradėjų“,
Bešvilpaus garsingu veikėju
Ne vienas kai kas.

Kaip „istinas ruskavo“ caro sūnus
Su drūta gude susituokęs,
Kai kur kai kas,
Dabar iš Maskvos alkanos vos skvernus
Parnešęs, nors „barinia“ juokias,
Lietuvių „liežuvio“ mėgėjas švelnus
Ir, trindamas baltas rankas,
Pilietis šiandieną pilvotas,
Uolus Lietuvos patriotas
Ne vienas kai kas.

Krauju atvaduotos tėvynės namuos
Vis spiečias gausiau darbininkų:
Kai kur kai kas,
Ilgai besibastęs kraštuos svetimuos,
Čia grįžta liesu valdininku.
Bet badas bastūną ilgai nekamuos:

Sau trindamas baltas rankas,
Sklandžių dovanų nesikrato
Ir mūro namus sau bestato
Ne vienas kai kas.

Statykite, puoškite aukštus namus
Ir bonkas ant pokylių stalo!..
Kai kur kai kas
Paklaus gal, iš kurgi tasai įdomus
Biudžetas be saiko ir galo,
Nors vakar dar šliaužėte slenksčius žemus?
Ar, trindami baltas rankas,
Nerausite už pašalinį
Tamsių įplaukėlių šaltinį
Ne vienas kai kas.

Gražių moterėlių, rūtelių žalių,
Artistų ir meno kūrėjų
Kai kur kai kas..
O ne! Dieve saugok!.. Jautriųjų gėlių
Paliest greta kyšių ėmėjų?..
Paliest dėl gandų tarpe niekšų pirklių?..
Nors, trindamas baltas rankas,
Slaptinai kai kas besišaipo,
Ir galvą ištvirkėlis kraipo
Ne vienas kai kas.

O siurbėlės, niekšai, bastūnų gauja!
Diplomuotų valizų vežikai!
Kai kur kai kas
Net pavarde apsišarvojęs nauja!
Be sąžinės kyšių lupikai!
Į kūną nuodais įsisiurbus gija!..
O, trinkite baltas rankas!
Gal titulus, garsą sau gauste,
Dėmės nuo kaktos nenuplauste
Ne vienas kai kas.

LAIKINOSIOS SOSTINĖS SKERDYKLAI

Ministerių k[abineto] nutarimu 1926 m. birželio mėn. atidarant

Gudrus ministrų kabinetas,
Kad įsipirktų žydų miniai,
Tautos sostinėj liglaikinėj
Brangiausias pranokėjų vietas
Paversti leido į smerdyklą!..
Pardon! į gyvulių skerdyklą!

Kur kitados tautos sargyba
Aukojo kraują už tėvynę,
Dabar ten gyvulių žudynę
Atdaro žydiška taryba:
Ir baubdami keliauja vėlei
Pro „Baltą Gulbę“ gyvulėliai.

Vos vakarų papūs tik vėjas...
O Viešpatie! ne tik nuo karo
Mus gelbėk ir nuo šito maro!..
Rods, burmistras pasigėrėjęs
Čikagoj, sakos, tą pat matęs
Ir smarvę uostyt ten įpratęs.

O vis dėlto ateis tas laikas,
Kad ir sostinei liglaikinei
Išseks kantrybė galutinė;
Įgrys galop ir „košer“ paikas.
Tautiečiams net atmint bus drovu
Sostinės negarbių vadovų.

MŪZOS PAVOJUJE

Nusiminė giedro Parnaso dievai,
Pažvelgę į Nemuno šalį kreivai,
Ir jiems mat parūpo rytojus:
Poetų taip daug Lietuvoj atsirado,
Kad ėmė net mūzos begašioti bado,
Gausingai svirpliams sugiedojus.

Apstojo Apòliną mūzų būrys
Ir kad kakarinę griaudžiai užvarys!..
Net kruptelė tėvas poetų:
„Kam talentus, girdi, sėjoji ant vėjo?
Juk giesmes bemegzti net tie panorėjo,
Kuriems šluoti gatvę reikėtų!“

Apòlinas gynė, nedavęs visai
Kai kam net pauostyti lyros jisai,
Prisiekdamas per Zeuso blakstėnus;
Bet mūzų nutildyt pigiai nepavyko.
Ant galo, tamsiai apsiniaukęs, supyko,
Lyg audrai apdengus Atėnus.

„Prisiekiu: tos usnys ilgai nekeros!
Nei ritmo, nei rimo, nei prozos geros!
Poezijos, girdžiat, nei lašo!..
Tik ko ožkablauzdis Satyras sutingo?
Turėtų ik sočiai sau darbo naudingo!

Kodėl ant kaktos jiems nerašo?”

Satyras ant lyros patsai kai kada
Uždrožia!.. net giriose juokias gaida!
Iš apmaudo, būdavo, kerta.
Bet ar tai per daugel šiandieną kvailystės,
Ar gal jam pagailo poetų jaunystės?
Šaipydamas tarė: „Neverta!”

MILŽINŲ KAPAI

Kur lygūs laukai,
Snaudžia tamsūs miškai,
Lietuviai barzdočiai dūmoja;
Galanda kirvius,
Kalavijus aštrius
Ir juodbėrį žirgą balnoja.

Nuo Prūsų šalies
Kaip sparnai debesies
Padangėmis raitosi dūmai;
Tai gaisro ugnis
Šviečia diena naktis:
Liepsnoja ir girios, ir rūmai.

Tarp tyrų plačių
Ne staugimas žvėrių;
O ne! tai našlaitės lietuvės:
Ar verkia sūnaus,
Ar bernužio brangaus,
Kurs jų nebeginsias pražuvęs.

Kryžiuočių seniai
Suvadinti svečiai
Į vaišes per Lietuvą traukia;
Ištroškę garbės,
Kai aušra patekės,
Išvys, ko visai nebelaukia.

Lietuvių pulkai,
Kaip apsako žvalgai,
Ties Kaunu per Nemuną plaukia;
Po kaimus šauklis
(Jo po putų arklys)
Į kovą lietuvninkus šaukia.

Klaidu tarp miškų!
Vien tik ugnys gaisrų
Per Lietuvą kelią berodo.

Užtemęs dangus
Mėto tankius žaibus;
Beklaidžiot svečiams nusibodo.

Sutrinko miškai
Lyg Perkūnas aukštai,
Ir štai netikėtai lietuviai
Tarytum ugnis,
Kad ant stogo užšvis,
Apraitė kryžiuočius užgriuvę.

O, buvo mūšys!
Apsiniaukus naktis
Jį dienai parodyt drovėjos;
Tik kūnų šimtai,
Suvartyti keistai,
Ilgai, dar ilgai ten ilsėjos.

Dabar ten baisu
Ir nakčia nedrąsu!
Net vyrai aplenkti mėginą:
Esą tai senų
Kapai milžinų,
Ir kartais net pasivaidiną.

ŠATRIJOS KALNAS

Į Žarėnus miškais nuo Šiaulių
Jei pro Luokę kada bekeliausi,
Nepamiršk sustabdyti arklių
Ir ten kalną užlipti aukščiausį.

Piktos raganos kaip kitados
Šatrijos nebelanko bent dieną;
Bet jos aukštį pasiekt be maldos
Pakeleivį baugina ne vieną.

Atsikvėpęs giliai krūtine,
Kai nuo kalno pažvelgsi aplinkui,
Tai tik plunksna rašyt auksine
Pavesta Lietuvos dailininkui!

Kaip į atlaidus einą būriai,
Šlama girios aplinkui dievotai;
Už jų dunkso kiti pagiriai,
Ir melsvų ežerų tviski plotai.

Štai tenai iš Tyrulių Venta,
Pasisukus kairėn nuo Kuršėnų,

Nebemato Dubysos greta
Ir per Kuršą banguoja ant Lėnų.

Bet Dubysai Žemaičių kalnai
Meilesni negu muižės⁹ raudonos;
Jai svajojas tėvai-milžinai,
Kloja patalą smeltys geltonos.

Kad vidurdieny saulė aukštai
Iš pietų prasijuoks į Žemaičius,
Nuo viršaus Šatrijos išmatai
Nesuskaitomus kryžkelių skaičius.

Už tų kryžkelių, sodžių, laukų,
Kiek akis tik apimti begali,
Užmatai iki Plungės miškų
Vis Žemaičių žaliuojančią šalį.

Štai antai mėlynoj tolumoj
Iš po žemių bekyšas skruzdynas –
Tai Varniai, pasislėpę lomoj!
Pasistiepk!.. ir Telšiai, jų kaimynas!

Bet tuščia bežvalgais Palangos,
Pasistiepęs, kiek galint, ant pirštų!
Neišgirsi nei marių bangos,
Nors bedūkdama liautis užmirštų.

Nesimato nei bonių naujų
Aukšto Šidlavo, Kelmės, Skaudvilių,
Nei Žemygalos medžių trijų,
Nors jie vaizdūs už keleto mylių.

Bet vidurnakty čia neramu:
Tartum dvasios po žemių vaitoja;
Girios krūpčioja slaptingumu,
Trinksi kalnas, lyg raiteliai joja.

Gal tai raganos verkia dievų,
Dėl kurių šventą ugnį kūreno,
Ir nuo kalnų, kalnelių, kalvų
Čia sau renkas iš įpročio seno.

Gal kryžiuočiai, šaly svetimoj
Neatradę kapuose ramumo,
Tebeklaidžioja čia tamsumoj,
Nusiminę Malburgo tologo.

⁹ Muižė – latviškai dvaras, baronų rūmai.

Gal Žemaičių šalies milžinai,
Pasigedę senovės gadynės, –
Laukia šauklio, kad vėl kruvinai
Stot į kovą ir ginti tėvynės.

Šatrija, tu senute meili,
Per tiek amžių iš aukšto žiūrėjus!
Daug, oi daug apsakyti gali
Apie mūsų didžius pranokėjus.

Į Žarėnus miškais nuo Šiaulių
Jei pro Luokę dieną bekeliausi,
Nepamiršk paganyti arklių
Ir ten kalną užlipti aukščiausį.

MEDVĖGALIO KALNAS

Kai vidurdieny pažvelgsi
nuo Medvėgalio aukštai,
Keturiolika bažnyčių
aiškiai išmatai.
Baltininkai ir Girgždutė,
net pats Dyvitis puikus
Pagarboj jam lenkia galvą
per girias, miškus.
Vien tik debesis praskleidus
Šatrija aukščiausia,
Pasityčiodama kartais,
savo draugo klausia:
Pasakyk gi, meldžiamasis,
kas mudviejų gali¹⁰
Plačiau Žemaičių šalį
apveizėti?

Bet kai rudeny ateina
ilgi, tamsūs vakarai,
Ant Medvėgalio vaidinas
ir baisu tikrai:
Kartais girdžias baubiant jautį,
net sukrato šiurpulys!
Kartais atsilieps nuo kalno
žvengdamas arklys;
Tai girdėtis iš po žemių,
tartum kas vaitoja!
Ar žvangėdami nuo kalno
šimtas vyrų joja!
Dairos, krūpčioja vaikučiai,

¹⁰ Iš žodžių *mudviejų gali* kilęs ir Medvėgalio vardas.

išgirdę pro langą,
Kaip raiteliai žvanga,
trinksi žemė!..

Bet pas krosnį atsisėdęs
senas bočius su vaikais
Atsiminęs pasakoja,
kad anais laikais
Savo ausimis girdėjęs
nuo senų, rimtų žmonių
Daug, oi daug atsitikimų
dar įdomesnių.
Bet, nelaimėi, ir senelių
vis kaskart mažėja,
Ir jų atmintis sukrypus
kaip sena audėja
Posmą ne vieną praleidžia;
per tat padavimai,
Senovės atminimai
užsimiršta.

Ant Medvėgalio anuomet
švento Jono naktimis,
Budint danguje mėnuliui
sargo akimis,
Sako, dvylika mergaičių
palaidais kasų plaukais
Būk sustodavo į ratą,
verkė ir kvatojo,
Iš milžinkapių didvyrius
dainomis viliojo.
Išsiilgusios viliojo,
kad sena gadynė
Sugrįžtų į tėvynę
prisikėlus.

Bet paskui, kai mūsų ponai
ėmė lenkais apsimest,
O nuskurę užsimanė
baudžiaavą įvest,
Lietuvoj žilos senovės
nebegerbdami tada,
Ėmė šokiais trypti kalną
svetima mada.
Ir dabar anų mergaičių
jau užburto rato,
Ant Medvėgalio viliojant,
niekas nebemato;
Ir milžinkapiuos didvyrių
vis dar ilsis kūnai;

Tebemiega ten galiūnai
nepabudę.

DYVITIS

„Nuo Alkų¹¹ ir Piliakalnio, –
susimąstęs pasakiau:
– Vežk mane pro Aukštagirį
ir pas Dyvitį veikiu.“ –
„Ar ne aukso užžavėto
sveikas ten ieškot manai?
Daugel čia dabar ponybės
kažko lankosi dažnai.
Bet ne kalne, karalaitės
nugramzdintame dvare, –
Auksas čia kaip ir Girgždutėj
užžavėta ežere.
Ir pats ežeras tviskėjęs
ten, už kalno, platumoj,
Tik paskui sargybai aukso
toj prasimušė lomoj.“ –
„Aš ne aukso, – ieškau turtų
čia užburtų brangesnių:
Tie kalnai man daug apsako
iš senovės davinių;
Sako, kaip čia bočiai gynės
nuo kryžiuočių kruvinų,
Kokios giesmės jų giedota
tarp tų girių ir kalnų!“ –
„Iš nemokyto kaimiečio
ponai tyčiojas dažnai:
Argi gal prieš Dievo valią
prakalbėt kada kalnai?
Rods, iš Dyvičio eglyno
matos eglė štai toli!
Ta senutė būk tai šnekant!..
tik suprast jos negali.
Bet to ežero panytė,
sakos, klausius valandom's
Apie praeitį ją kalbant
eglių augančioms kartoms.“ –
„Vežk mane pas tą Jūratę!
Plauksme drauge laiveliu:
Pasakų senutės eglės
gal ir aš suprast galiu.“

*

¹¹ Alkai, Piliakalnis, Aukštagiris, Dyvitis, Girgždulė – žymesni Žemaičių kalnai.

Susimąstęs žiūri mėnuo
iš ramių dangaus skliautų;
laibas supa mus laivelis
tarp siūbuojančių meldų.
Skamba jaunas dainų aidas!
klausos jo aplink miškai:
Eglei motinai sapnuojas
didžio Vytauto laikai.
Nuo mėnulio pasislėpus,
miega slėnyse naktis:
Nuo kalnų, senų senelių,
šneka amžių praeitis!
Šneka irgi tau, sesute,
iš akelių mėlynų!..
Bet ne praeitis senoji,
tik daug paslapčių jaunų!..

*

Ko kalnai tie nėra matę
amžių praeity margoj!
Ko tas ežeras nesupęs
krikštolinėje bangoj?!
Turi Dyvitis daug turtų,
daug užburtų paslapčių:
Daugel pasakų senovės!..
ir šio meto atminčių!..

*

Ne dėl aukso čia paslėpto,
tik dėl turtų brangesnių
Puikų Dyvitį pamėgau,
vienas žemės vargdienių.
Pamylėjau, įsidėjau
nuo palaimintos dienos
Eglės pasakas senovės,
dainas Lietuvos jaunos!..

UŽKEIKTAS SKAPIŠKIO VARPAS

Liūdesy Skapiškio gaudžia varpai
Švento Lauryno dienų;
Gailisi draugo, jo ilgis labai
Metinė atmintinų.
Draugas rūdydamas guli lig šiolei,
Ežero grimzdęs dugne;
Kartais per audrą sugaudžia: „ai, broliai,
Bent atsiminkit mane!
Broliai, broliai, kaip pavydžiu,
Kuomet jūsų aidą lydžiu!

Ar dėl dangiškos garbės
Mano balsas nebskambės?”

Daug ką apsako seneliai žili
Iš tolimos praeities;
Jų paklausk, kaip puikybė kvaili
Baudžiama Dievo paties.
Dar tebevaldę (daug metų jau bus!)
Biržus seni Radvilai,
Skapiškio ežeru vežant varpus,
Vienas jų gyrės kvailai:
„Iki Biržų bus girdėti,
Gaus bambizai pavydėti,
Kai dėl dangiškos garbės
Mano šerdis prakalbės!”

Priešinga Dievui puikybė tuščia:
Nubaudė ja angeluos...
Rūstauja ežeras banga plačia:
Kalto nubaust nemeluos!
Rūstauja ežeras, valtį nešioja;
Meldžias mažieji varpai;
Varpas didysis rėžias, kovoja,
Bet jau sužvanga laibai.
Žvanga varpas, slidinėja;
Valtis blaškosi prieš vėją;
Vienas kartas nemeluos:
Tykšta varpas burbuluos!..

Žmonės-išminčiai gal būtų seniai
Bandę jį kelt iš gelmės;
Sudraudė juos išmintingi žyniai,
Dievo privengę drausmės.
„Dievas gerasis nebaudžia be saiko;
Baudęs atleidžia gale;
Varpo užkeikto visgi be laiko
Niekam paliest nevalia!”
Tą tik žmonės visgi žino:
Atlaiduos Švento Lauryno
Laikas bus, jis suskambės
Dėlei dangiškos garbės.

Kuomet tai bus, iki šiol nežinia!
Kas gi be Dievo žinos?
Eina į atlaidus, klausos minia,
Laukia žadėtos dienos.
Laukia, vis laukia... o Šventą Lauryną
Vien tik menkučiai varpai
Garbint į atlaidus žmones vadina,
Žvangą be aido, laibai!..

Brolis, dingęs nelaimingai,
Vėl skambėsiąs stebuklingai,
Nežinia tiktai kada
Jo žadėta valanda!..

Liūdesy Skapiškio skamba varpai
Švento Lauryno dienoj;
Gailisi draugo, jo ilgis labai
Metinėj atmintinoj.
Draugas rūdydamas guli lig šiolei,
Ežero grimzdęs dugne;
Kartais per audrą sugaudžia: „ai, broliai
Bent atsiminkit mane!
Broliai, broliai! kaip pavydžiu,
Kuomet jūsų aidą lydžiu!
Ar dėl dangiškos garbės
Mano balsas nedundės?“

ANT PUNIOS KALNO

Ties Nemunu

Seneli, sveikas! Amžių amžiais
Nuo Pinsko tvikstančių balų
Pro Punios kalną susimąstęs
Banguoji, vengdamas salų!
Dievuliau mielas! Nuo anos
Pirmos praamžiuose dienos,
Kai versmių girdomas gausiai,
Čia slėniais tarp kalnų rausei
Vargingą vagą pirmutinę,
Ko iki šiol nesi girdėjęs?
Ir ko nematęs, neminėjęs
Per amžių eigą nuolatinę?
Kokių kalbų, tarmių, tautų
Iš bočių lopšio, iš rytų,
Pro tavo vandenis neslinko?
Seniai nutilo jų gandai;
Jei kur išliko gal vardai,
Tai be prasmės, be savininko!..
Ne kuo tau, Nemune ramus,
Stebėtis, amžiais tiek regėjus;
Žiūri vienodai taip į mus,
Kaip ir į mūsų pranokėjus.
Ar girdei bandą masageto,
Ar kūną skito nugalėto
Nešei į vakarų mares,
Ar skraidė Vytautas antkrančiais,
Ar vokietytys nelaisvės pančiais

Čia bandė ženklinti gaires,
Ar bruko kalbą lenkai-broliai,
Ar pravoslaviją maskoliai, –
Ramus, vienodas, paslaptingas
Eini sau amžinu keliu
Ir į tautas pakeleivingas,
Su jųjų varžtu atkakliu,
Sakyte tartumei sakai:
Nusiraminkite, vaikai!
Vis viena: ryt kapuos užmigste!
Mane, kaip radę, taip palikste.

O vis dėlto pro šitą kalną
Eini tarytum susitelkęs.
Ar kvapas pelenų ir kaulų
Tave taip jaudina padvelkęs?
Ar klyksmas tūkstančių krūtinių,
Anuomet kruvinų žudynių
Antkrančiais ir miškais tebgaudžia?
Ir keršyt vokiečiui bastūnui
Tuščia besiunčia maldą skaudžią
Į dangų tylinčiam Perkūnui?

Lietuvi! pabučiuok po kojų
Krauju permirkusią čia žemę!
Pagerbk kapus tėvų-herojų,
Iš kur ainiai stiprybę semia!
Tai čia baisi, atmintina
Įvyko drama kruvina,
Kokios pasaulis nėra matęs!
Net kraujo troškuliu besočius,
Plienu apkaustytus kryžiuočius
Jos vaizdas šiurpuliu sukratęs!..
Tai kapas Margio milžinų!
Nors amžių šešetą sukako,
Kaip jie – tik sauja pelenų!..
Tačiau daugiau už gyvus sako.

Lietuvi! kurs dienos didvyriams
Paminklus iš akmens kali
Ir juos vainikais dabini,
Nurausk, liūdniems tautos didvyriams
Net neužritinęs be vardo
Akmens ant jų brangios duobės,
Kur šiandien kapą žagrė ardo
Dėl pelno, be tautos garbės!..
Pagerbti karžygius mokėjo
Ties Termopilėmis graikai,
O mes? Ar mūsų tik vaikai
Atlygins skolas pranokėjų?

Ant aukšto aukuro-kalvos
Už garbę-laisvę Lietuvos,
Kaip jos auka, galvas padėję,
Ilsėkit, kaulai pranokėjų,
Pastogėj mėlyno dangaus,
Sargyboj Nemuno ramaus,
Vien apraudojami tik vėjo!..
Ilsėkit, brangūs pelenai,
Garbingai žuvę už tėvynę
Ir sau nevystantį nupynę
Vainiką, Margio milžinai!

JŪRATĖ IR KASTYTIS

Saulutė leidžias vakaruos;
Skubėk namo, skubėk, Kastyti!
Matutė laukus nekantruos:
Jai nusibos besižvalgyti
Į besiūbuojančias mares
Ir vėjo ištemptas bures.

Bet Kastytį,
Kaip matyti,
Marių dovanos vilioja;
Vakarėlio jis nelaukia,
Tik žuvytėms tinklą traukia,
O mintis dausuos skrajoja.

Liūliuoja vilnys pamaži;
Aukštai žvaigždutės pasimatė;
Ir štai iš vandenių graži
Išplaukia dieviška Jūratė,
Balta kaip vandenių puta,
Žaliai lig pusės pridengta.

Oi Kastyti
Baltalyti,
Kam žuvytes man vilioji?
Kam vilioji marių giją?
Marės – mano viešpatija!
Aš – Jūratė nemarioji.

Bet nenusiminė bailiai
Kastyčio vyriška krūtinė;
Akių tik žiebė spinduliai
Ir jėga tryško begaline;
O atsikvėpęs sau plačiai,
Irklavo į aną stačiai.

Vos Jūratė
Jį pamatė
Priešais milžinu galiūnu,
Užsimiršusi skaistybės,
Savo dieviškos didybės,
Pamylėjo žemės sūnų.

Pakilo vėsulas staigus;
Sujudo bangos apmaudingos;
Nustebo net patsai dangus.
Kada Jūratės dauggalingos
Kasa ir lūpų geiduliai
Kastytį palietė meiliai.

Jis laimingas!
Stebuklingas
Marių pasakas sapnuoja,
O Jūratė prie jo šono
Rūmuos gintaro geltono
Jam akis saldžiai bučiuoja!..

Bet susirūstino smarkus
Perkūnas, iš dangaus pamatęs,
Kad drįso palytėt žmogus
Skaistybę dieviškos Jūratės;
Paleidęs žaibą ir griausmus,
Sudaužė gintaro namus.

O Kastytį
Baltalytį
Liepė bangai pasiūbavus
Palangoj, aikštėn pušyno,
Išvilioti ant smeltyno,
Negyvai jį užbučiavus.

O, paklauskite vakarais,
Kai marių bangos nerimauja
Ir krantą barsto gintarais
Gelmės nematomoji sauja:
Girdėtis per miglas-druskas,
Lyg verkia ir vaitoja kas!

O vaitoja,
Ašaroja
Tai Jūratė nelaiminga:
Atsiminusi Kastytį
Ir kad rūmai sudaužyti
Dievo apmauda bausminga.

Dabar lietuvė pamariais,
Suvarsčius gintarų siūlelį,
Sau mėgsta baltą kaklą jais
Gražiai papuošti prieš bernelį;
Bet kai meilužę uždainuos,
Ji skamba tonuose liūdnuos.

O kai myli,
Norint tyli
(Jos sapnai tylėt įpratę),
Tai ta meilė jos krūtinėj
Neša jėgoj begalinėj
Kartais audrą kaip Jūratė.

ČIČINSKAS

Į Čičinsko puikų dvarą
Nuo Mitriūnų ir Lenčių
Suvažiavę duoda garą
Daug bajorų, daug svečių:
Mantvydaitis juokdarys,
Bartkaus posūnis kairys,
Ožkabarzdis jaunikaitis,
Aldadrikas Jonuška,
Žnairas kūtvėla Tiška
Ir naktibalda Valaitis.

Griežia smuiką rūpestingai
Išsiskutęs vokietys,
Jam kimbolais melodingai
Taiko Leiba Šepetys.
Kumščia drūta, apskrita
Muša būbną Dabita,
Lig alkūnių atsiraitęs:
Ant vaškuotų gi grindų
Šoka plikos lig blauzdų
Liaudos gražios bajoraitės.

Bet Čičinskas apsiniukęs
Sėdi rūstas, nešnekus,
Ant plikos kaktos sutraukęs
Rūkšlių gresiančius lankus.
„Šimtą rykščių toms mergoms
Atskaityk, Kmita, nuogoms!
Išblaškyt minčių nemoka.
O, tas „veto“, ta naktis
Gal neslėgtų kaip mirtis!..
Kaip negyvos lėlės šoka.“

Neša vargo užmiršimą
Kūčių vakaras brangus;
Žemei skelbia atpirkimą
Įsikūnijęs dangus.
Gieda „gloria“ aukštai
Angelų šimtų šimtai.
Bet žmonėms tik gero noro!
Gieda štai antri gaidžiai;
Šoka, linksminas svečiai!..
Bet Čičinskui trūksta oro.

Ant alkūnės pasirėmęs,
Sėdi rūstas, nešnekus;
Vien, iš boso pasisėmęs,
Lenkia midaus puodukus.
Jo nei plakamų klyksmai,
Nei, juokaudami linksmi,
Sėbrai nuramint nemoka.
Veltui Liauda paklusni:
Ir jaunuoliai, ir seni
Visas Adventas kaip šoka.

Kai iš seimo piktas grįžo,
Piktas, keistas, neramus,
Tai lig šiolei neatlyžo:
Verčia pragaru namus.
Šokiai, klyksmas per naktis...
Nedorybių atmintis
Jam užmigt vienam neduoda?
Ar lig šiolei nebylys
Šventas sąžinės kvieslys
Neprašneks į sielą juodą?

Ginti žūstančios tėvynės
Nuo kazokų ir Maskvos
Stojo sūnūs. Vien negynęs
Tik Čičinskas Lietuvos.
Liaudos išrinktas balsais,
Seime riejos su visais,
Gavęs vardą išdaviko;
Nepermaldomas kitų,
Ant sumanymų aukštų
Veto velniškai užriko.

Sako, Maskvai persidavęs,
Skleidžia Varšuva gandas,
Kad už tai nuo priešų gavęs
Aukso kupinus puodus.
Tarp žmonių tačiau plačiai
Eina gandas, kad stačiai

Velniui bus užrašęs sielą
Nuo anos baisios nakties,
Kai, apgautas įtarties,
Nuskandino savo mielą.

Žmonės skuba ant rarotų.
Spengia šaltis; dar tamsu.
Iš eglynų apšarmotų
Staugia vilkas: net baisu!
„Klopai gali naktimis
Išbadyti sau akis:
Reikia jiems apšviesti kelią.
Dievą reikia ne tamsoj,
Reikia garbinti šviesoj!..
Šok, Kmita! užkurk miestelį!“

Nuo bakūžių samanotų
Skraido liepsnos... ir Kmita.
Išvažiuoja ant rarotų
Pats Čičinskas su svita:
Mantvydaitis juokdarys,
Bartkaus posūnis kairys,
Ožkabarzdis jaunikaitis,
Aldadrikas Jonuška,
Žnairas kūtvėla Tiška
Ir naktibalda Valaitis.

Prieš bažnyčią pasitinka
Juos klebonas su stula,
Į didžiausių kaltininką
Tokia prašneka byla:
„Tavo darbus ir kelius
Taip skriaudingus, atkaklius
Ant svarstyklių jau pasvėrė
Dievo teisė amžina
Ir atrado, kad gana
Žemė ašarų prigėrė!..

Tu pripildei visą šalį
Savo vardo baisuma!
Žemė jau pakelt nebgali,
Tavo kalčių slegiama.
Nors ganytojui skaudu,
Dievo gimusio vardu
Neįleisiu į šventyklą,
Lig atlyginsi skriaudas,
Iki dvasiškas žaizdas
Numazgos šventa maudykla!“

„Gal Čičinsko nepažįsti?“

Ir jo keršto be ribos,
Kad j jį šiandieną drįsti
Atsiliept be pagarbos!..“
Žiebia šūvis; ir ramus
Regi dangiškus namus
Dievo pašauktas klebonas!..
O Čičinskas su draugais
Grįžta žvangančiais žirgais
Piktas, net melsvai raudonas.

„Kas prieš jį skaudžiai bedrįso
Atsiliepti? Kur? Kada?
Jo neįaudė seimo viso
Rūsčios kumštės ar malda.
Dievo teismas? Jei prieš jį
Kas ir sudreba širdy,
To prieš žmones neparodys!.
Ėda dar kita žaizda!..
O, tai buvo kitada!
Jos dauggalis buvo žodis!

Bet ir jį!.. O, švento Jono
Nelaimingoji naktis!..
Į drobulę šilko plono
Jo brangioji, jo širdis
Įvyniota be skundų,
Net be kunigo maldų!..
Štai ir tiltas!.. Nuo to tilto!..
O, Čičinskas niekad
Keršyt neužmirš skriaudos
Ir tikėjimo apvilto.“

Bet yra aukštai galybė!
Net Čičinską jį pasieks;
Nes prieš amžiną teisybę
Neišliks nebaustas nieks.
Štai jo darbus, jo kelius,
Apmaudingai atkaklius,
Ant svarstyklių jau pasvėrė
Dievo teisė amžina
Ir atrado, jog gana
Žemė ašarų prigėrė.

Štai ant tilto be vežėjo
Stoję baidosi žirgai!
Pats Čičinskas sudrebėjo!
Stebias, žvalgosi draugai:
Puikūs rūmai, kur linksmi
Šoko, trypė, šit ūmai
Į kiaurąsias grimzda, skęsta...

Į Čičinską gi staigus
Spyrė griaudamas dangus
Kaip į niekšą nepakęstą.

Žmonės iš rarių grįžta;
Dairos, krapšto sau akis:
Kas tai? Vietos nepažįsta,
Nors išaušo jau naktis!
Iš po žemių, atidžiai
Klausant, girdžias: gied gaidžiai!
Kur Čičinsko švietė rūmai,
Tviski sklidina bala,
Kyšo vidury sala,
Jos pakrančiais auga krūmai.

O ant tilto guli kūnas;
Tai Čičinskas. Koks baisus!
Žiemą nutrenkė perkūnas,
Rūbus nudrėskė visus!..
Dievobaiminga minia,
Net su kunigo žinia,
Niekšą laidoti mėgina.
Bet įkas jį žemes,
Tik žiūrėk, jos vėl išmes!
Vietos jam su kerštu gina.

Bėgo metai, amžiai slinko;
Daug užgydyta žaizdų!
Net didžiausio kaltininko
Žmonės n'atmena skriaudų.
Vien tik žemė, niekados
Nepamiršdama skriaudos,
Nuo Čičinsko palaidūno
Gynės! mėtė iš kapų.
Veltui žmonės ant varpų
Davė, kad priimtų kūną.

Tik, kai joj įsigyveno
Rusų cariška valdžia,
Ta Čičinską išgabeno,
Dievas žino, kur slapčia.
Užsiliko vien bala;
Kyšo vidury sala,
Jos atkrančiais auga krūmai.
Iš po žemių kai kada
Lyg girdėtusi skunda,
Kur Čičinsko grimzdo rūmai.

Vertimai iš indų *Rigvedos*

DAIKTŲ PRADŽIA

Nebuvo dar tada nei nieko, nei būtybės;
Nebuvo erdvės nei dangaus skliautų aukštybės.
Kas veržėsi gyvybėn? Kur? Kieno globotas?
Kur niūksė gelmės, vandenų bekraštis plotas?

Mirties tada nebuvo nei nemirtingumo;
Dienos griežtai nematės ir nakties skirtumo.
Savaime Vienas Jis alsavo nealsavęs;
Be Jo gi niekur nieks nėra daugiau gyvavęs.

Tamsa pradžioj akla tegludė ūkanota.
O visuma lyg neaprepti marių plotai!
Apgaubtas tyruma gyvavimo šaltinis,
Kaitros įdiegtas mezgės vienas pirmutinis.

Iš to viršum pražydo visupirm geidimas; (kama)
Paskui jam artimas grynios sielos kvėpimas!..
Ir štai dabar galvodami išminčiai rado
Pačioj net nebūtybėje būtybės pradą.

Nutiesę pražulniai matavimui virvaitę,
Pasiėkė, kas ten viršuje? ir kas žemai ten?
Diegų davėjai? ar jėgų susibūrimas?
Žemai savigama, o aukštumoj skridimas?

Tai kas gi pasakys? ir kas tai visa žino,
Iš kur ta visata? ir kas ją pagamino?
Jei su pasauliu drauge ir dievai sutverti,
Tai kas gi bepajėgs mums paslaptį atverti?

Iš kur tas tvarinių begalis įvairumas?
Gal to, kurs tvėrė, gal netvėrė, sumanumas?
Tai žino tik dangaus aukščiausiasai valdovas!
Nejaugi ir Jisai nebūtų to žinovas?

MALDA Į AGNĮ¹²

Į Agnies kunigą meldžiuosi,
Kurs šventą auką atnašauja,
Hotarą, Viešpatį dosniausį,

¹² Agnis – ugnis; Hotaras – vyriausias kunigas iš Angirų giminės.

Šventųjų pranašų godotą
Ir dabartinių vertą godo.

Dievus mums Agnis tesutelkia!
Įgyt per Agnį trokštam turtų
Ir sau palaimos kasdieninės,
Garbingai sūnumis turtingi.

Kiekviena atnaša ir auka,
Kurią tu apsupi aplinkui,
Tuoju pas dievus, Agnie, kyla.

Garbus Hotaras, Agnies viešpats,
Iš tarpo pranašų aukščiausias
Draug su dievais tegul ateina!

Tu savo garbintojams rodai
Ir palankumą, ir malonę,
Tuo įgarsėjęs, Angiraiti!

Aplink tave kas dieną, Agnie,
Nakties žibinte, susirinkę
Tau garbę duodame maldingai.

Visų aukų šviesiai valdovei,
Tau stovinčiai teisių sargyboj,
Savuos namuose išaugintai.

Kaip sūnui tėvas taip tu; Agnie,
Būk mums prieinamai maloni
Ir prie geros priveski kloties!

VARŪNUI

Nors tavo įstatus, Varūne,
Visi mes lygiai kaipo žmonės
Įpratę laužyti kas dieną,

Mirtin įnirtusiojo ginklui
Neatiduoki mūsų, Dieve!
Nei užsirūstinusio kerštui!

Pasigailėjimui, Varūne,
Širdis tau giesme atsileidžia
Kaip žirgas, raitelio paleistas.

Rūstybei nuraminti giesmės
Į tave skrenda, ilgis laimės,
Kaip skrenda paukščiai savo gūžton.

Kada palenksime pagalbon
Virš kunigaikščių tą galiūną,
Varūną, žiūrintį į tolį?

(Bet jūs pasiekėte seniai ją,
Jūs uolūs visados ir stropūs
Davėjui tam, kurs atsimoka.)

Jis žino ir kelius tų paukščių,
Kurie padangėmis beskraido,
Ir veda laivus, marių viešpats.

Jis žino, įstatų davėjas,
Kad mėnesių su daug dienų
Iš viso dvylika ir vienas¹³,

Kelius jis žino vėjų-vėtrų
Ir audrų, siaubiančių plačiausiai,
Ir kas viršum jų viešpatauja.

Varūnas įstatų sargybai
Galingas sėdi – rūmuos viešpats
Ir marių gelmėse valdovas.

Iš ten į viską paslaptinai
Išminčius žiūri, ką įvykdęs
Ir kas įvykdyti dar reikia.

Sūnau Adities¹⁴ galingasai!
Ganyti teikis mūsų žingsnius
Ir malonėk prailgint amžių!

Šarvu Varūnas, aukso kaltu,
Krūtine apsidengęs spindi;
Žvalgai aplinkui jo sargybai.

Jam niekur niekas kenkt negali:
Nei priešai tarp žmonių nedori,
Nei tie, kas piktžodžiauti drįstų.

Jis teikėsi išaukštint žmones,
Didžiausią garbę skyręs sielai,
Suteikęs lygiai jiems ir kūną.

Pas jį kaip karvės į ganyklą
Taip bėga mano geismo mintys,
Pas jį, kursai į tolį žiūri.

¹³ Pas Indus skaitėsi 13 mėnesių į metus.

¹⁴ Aditis – amžinastis.

O vėl kalbėkim viens į kitą,
Kai tau pateiksiu saldžią girą,
Kad pamėgintum kaip Hotaras.

Leisk visagalintį išvysti
Ir jo ratus virš žemės skrendant,
Kad mano giesmių išklausty.

O, išklausk meldimo mano!
Būk maloningas man, Varūne!
Su malda artinuos tavęs pi.

Tu virš visų, gilus išminčiau!
Ir danguje valdai, ir žemėj;
Tu išklausk manęs šiandieną!

Išrišk drūčiausius mano pančius!
Sutraukyk irgi vidutinius;
O, paliuosuok ir nuo menkiausių!

SURJAI (SAULEI)

Dievų nušvitęs atsidengė veidas:
Akys Varūno ir Mitro, ir Agnies.
Savim pripildė dangų, orą, žemę
Surja, ta siela stingio (mirties) ir judrumo.

Tartum meilužis savo numylėtos
Vejasi saulė raustančios aušrinės
Ten¹⁵, kur dievotos giminės ir kartos
Džiaugdamos eina iš laimės į laimę.

Linksmi saulutės žirgai šviesiakarčiai,
Skaistūs ir smarkūs, giesme apdainuoti,
Gerbiami bėga per aukštąjį dangų;
Žemę ir dangų aplekia į dieną.

Surjos dievystę, puikią jos didybę,
Vos tik atskleidus, vėl naktis uždengia;
Vos šviesūs žirgai iš vietos paleista,
Naktis, žiūrėk jau, uždangalą rengia.

Išvaizdą puikią Mitrui ir Varūnui
Surja saulužė danguje dabina,
Nešdama vieną spindinčią ir žydrą,
Tai vélei antrą prieblandoje tamsią.

¹⁵ Supr. danguje

Šiandie, dievuliai, patekėjus Surjai,
Teikitės saugot mus nuo vargo, skurdo!
Pasigailėkit, Mitre ir Varūne,
Aditie Sindhau, Prithivi ir Diejau!

NEŽINOMAM DIEVUI

Ne tai kad aukso būtų gimęs diegas,
Vienintelis pradžioj valdovas gyvas.
Pripildė Jis mares, iškėlė žemę.
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Jis kvėpė dvasią, jėgą; Jam paliepus,
Visi dievai, pasaulis visas klauso;
Jo atspindžiu – mirtis ir nemarybė.
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Jis savąja didybe žemės viešpats,
Kurio, kas gyvas, snaudžia, kas kvėpuoja,
Dvikojai, lygiai keturkojai klauso.
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Galybe savo Jis iškėlė kalnus
Ir vandenį nuo sausumos atskyrė;
Galingi Jo pečiai – pasaulio šalys.
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Nustatė žemę Jis ir aukštą dangų,
Ir saulę danguje, ir platų tolį!
Jis visatą erdvėje išmatavo.
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Jo žvalgosi prieš kovą priešų eilės
Ir meldžia bailia širdžia jo pagalbos.
Nuo Jo saulėteky nušvinta saulė.
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Kai atplaukė anuomet vandenynai
Ir gyvą diegą atnešė ir ugnį,
Jis kėlės didis kaip dievų kvėpimas.
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Galingas žiūri Jis į vandenynus,
Kai, jėgą kaupdami, mokina melstis!
Jis virš dievų, Jis vienas tikras Dievas!
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Te mums nekenkia tas pasaulio tėvas;

Sutvertojas dangaus, tiesoj galingas!
Didžių tyrų ir vandenų karalius!
Kuriam gi Dievui mes beatnašausme?

Nieks kitas be Tavęs, o Pradžiapatie!
Savim negal visų apimt būtybių.
Suteik, ko trokšdami Tau atnašaujam!
Duok mums gerybių turtais pasidžiaugti!

ČIAURIKA PANČSIKA¹⁶

Dar ir dabar matau svajonėj
Lotosui lygias jos akis,
Krūtinę apvalią, malonią,
Ir aistroj alpsta man širdis.
Dar pabučiavimų žarijos
Ant lūpų tirpsta kaip medus!
Kaip ta bitelė iš lelijos
Jų gerčiau amžiais saldumus.

Dar ir dabar manau, brangioji!
Man be tavęs gyvent – mirtis.
Viena tu man žvaigždė skaisčioji!
Tu mano laimės priežastis:
Ir jei likimas mane gyvą
Nusprendė skirt su tavimi,
Tai kas man Brama, Višnu, Šiva?
Jie ne dievai!.. Man svetimi!..

Dar ir dabar visam pasauly
Tuščia ieškočiau panašios:
Nieks nenurodys nei apgaule
Kaip mano mylima gražios:
Veidelio nuostabia skaistybe
Kas iš mergaičių jai prilygs?
Net Kamo moteries gražybė
Prieš ją drovėdamos išnyks.

Dar ir dabar karštai ją myliu
Skurdžioj akivaizdoj mirties
Ir ramiuos, kentėdams tyliu
Dėl jos, dėl jos tik atminties!
Skubėk gi, budeli teisėjas!
Gyvatos siūlą man nutraukt.
Nusiraminsiu tiek kentėjęs;
Gana kančios man galo laukt!

¹⁶ Arba 50 vagies strofų. Jas parašęs Bilhana iš Kaširo XI amž. keletą valandų prieš mirtį, nuteistas už tai, kad drįso pamylėti karaliaus dukterį. Karalius tomis eilėmis taip buvęs sugriaudintas, kad poetui dovanojęs gyvybę, net dukterį jam kaip žmoną atidavęs. Kiekviena tų strofų prasideda žodžiais: „Dar ir dabar“. Iš jos išverčiau pavyzdžiui keturias strofas.

VAKARO MINTYS

Į vakarus raudona, didi saulė leidos
Ir šypsojos tylios ironijos skruostais;
Žmonių nuvargusius ir prakaituotus veidus
Lydėjo spinduliais, slaptینگais ir keistais.

Ant žemės rutulio protingųjų skruzdynų
Ir sielvartai, ir amžius – jai tik šypsena,
Nes šviesūs jos keliai tarp amžinų žvaigždynų,
Nežinančių, kas toji laiko atmaina.

Jai vis tiek pat, ar vakar dėlei moteriškės
Graikų ir Trojos žudės narsūs karžygiai,
Ar šiandien suka ratą margos peteliškės,
Mokėdamos už trumpą meilę per brangiai.

Ją sveikino per amžius gyvių milijonai!
Kur jie dabar? Tik trūkę muilo burbulai?
Ir mes ryto' tebūsime vaizduotės monai,
Aklos gamtos lyg ir nebuvę veikalai.

Tai vienas jis, nežinomas, nematomas, galingas,
Prieš amžius laikrodžio užsuko tuos ratus;
O tu prieš didį jį, marus ir nuodėmingas,
Nustebęs garbini tik mėlynus skliautus.

PAAIŠKINIMAI

Ačiū Tau, Viešpatie

Sursum (lot.), iš *Sursum cordal* – „Aukštyn širdis!“

Nevėžis per karą

Eilėraštis rašytas Pirmojo pasaulinio karo metais, kai Maironis buvo apsistojęs Krekenavoje ir iš arti stebėjo vokiečių kariuomenės veiksmus.

Želigovskiui Vilnių pagrobus

Tai eilėraštis, kuriuo reaguojama į 1920 metų spalio įvykius, kai, sulaužiusi Suvalkų sutartį, Lucjano Želigowskio vadovaujami Lenkijos kariuomenės daliniai užėmė Vilnių ir dalį Rytų Lietuvos.

Vilija (Neris)

„Vilija“ – daug kartų verstas fragmentas iš Adomo Mickevičiaus dramos *Konradas Valenrodas* (1828).

Ant Neapolio užtakos

Fra Angelico da Fiesole (1395–1455) – ankstyvojo italų Renesanso dailininkas, dominikonų vienuolis, išgarsėjęs savo freskomis ir altorių tapyba.

Sonnet à Victor Hugo

Il faut dans ce bas monde aimer beaucoup de choses (pranc.) – „Šiame menkame pasaulyje reikia mėgti daug dalykų“. Alfred de Musset (1810–1857) – prancūzų dramaturgas, poetas ir romanistas, garsėjęs hedonistinėmis pažiūromis.

Akys

Bleus ou noirs, tous aimés, tous beaux (pranc.) – „Mėlynos ar juodos, visos mylimos, visos gražios“. Sully Prudhomme (1839–1907) – prancūzų poetas ir eseistas, priklausęs Parnaso mokyklai, pirmasis Nobelio premijos laureatas (1901).

Skausmo skundas

Eilėraščio autografas rastas 1934 metais. Lapo viršuje, kairiajame kampe įrašyta: „Spausdinti tik po mano mirties!“ Eilėraščio pabaigoje nurodoma data: 1927.VIII.22. Tai vienintelis tiksliai datuotas Maironio eilėraštis.

Venale (lot.), iš *omne venale* – „viskas parduodama“.

Jugurta (160–104 m. pr. Kr.) – Numidijos karalius nuo 117 m. pr. Kr.

Bažnyčioj gieda „aleliuja“...

Tai rusų poeto, religinio filosofo, eseisto, sovietinės diktatūros kritiko, nuo 1918 metų gyvenusio emigracijoje, Dmtrijaus Merežkovskio (1865–1941) eilėraščio nepilnas vertimas.

Tautos pabėgėliams

Oi czizna (lenk.) – tėvynė.

Corso zabawa (lenk.) – Varšuvos pasivaikščiojimų parkas.

Abrusėnija (iš rus. обрусение) – rusinimas.

Danosai (sl.) – skundai.

Apsaugok, Viešpatie!

Endekai – nacionalistinė Lenkijos tautinių demokratų partija, populiaru tarpukariu.

Laikinosios sostinės skerdyklai

„Balta Gulbė“ – Kauno rotušė.

Mūzos pavojuje

Apolinas – Apolonas.

Roma

Morituri (lot.), iš *Morituri te salutant* – „pasiryžę mirti sveikina tave“.

Scipionai – Romos patricijų Kornelijų giminės šaka.

Atila (m. 453) – hunų genčių sąjungos vadas.

Nemezis – Nemezidė, senovės graikų griežto teisingumo, keršto deivė.

Jovis – Jupiteris.

Leonas – Leonas I Didysis (apie 400–461), Romos popiežius (nuo 440), vienas iš Bažnyčios Tėvų, vedęs derybas su hunais (452) ir vandalais (455).

Italijos sūnūs, teisybę pamynę, / Štai laužias į Petro duris – 1870 m. Roma buvo įtraukta į Italijos sudėtį, 1871 m. tapo Italijos karalystės sostine. Dėl to kilo Šventojo Sosto ir Italijos konfliktas, sureguliuotas tik 1929 m., įkūrus Vatikano valstybę.

Ant Punios kalno

Masagetai – senovės iranietiški klajoklių tauta, gyvenusi tarp Kaspijos ir Aralo jūros.

Pagerbti karžygius mokėjo / Ties Termopilėmis graikai – 480 metais pr. Kr. prie Termopilų perėjos vyko mūšis tarp persų kariuomenės, vadovaujamos Kserkso, ir 300 spartietiškių, vadovaujamų Leonido. Termopilų didvyriams atminti mūšio vietoje buvo pastatyti vartai.

Čičinskas

Čičinskas, Vladislovas Sicinskis (1615–1672) – Upytės dvarininkas, išgarsėjęs tuo, kad 1652 metais pasinaudojo „liberum veto“ teise ir išardė Varšuvos seimą. Liaudies pasakojimuose ir padavimuose jam priskiriamos įvairios piktadarybės. Įamžintas ir Adomo Mickevičiaus baladėje „Atokvėpis Upytėje“ (1825).

Vertimai iš indų „Rigvedos“

Tyrimai parodė, kad versta iš lenkų kalbos. Labiausiai tikėtinas šaltinis: St. Fr. Michalski, *Czterdzieści pieśni Rigwedy*, Krakow, 1912.

Čiaurika Pančasika

XI amžiaus Kašmyro poeto Bilhanos eilėraščių rinkinys, kurio pavadinimas – *Penkiasdešimt istorijų apie slaptą meilę*.

Vakaro mintys

Tai paskutinis Maironio publikuotas eilėraštis (*Vairas*, 1932, nr. 2).

Maironis, *Pavasario balsai*, parengė Manfredas Žvirgždas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2012, p. 57–241.